

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Sualar'dan
Misal
Ve
Nemsiller

Risale-i Nur
Araştırma Merkezi
~ Mart - 2015 ~

İKİNCİ ŞUA

* Tevhid ve vahdette cemal-i İlahî ve kemal-i Rabbanî tezahür eder.

Eğer vahdet olmazsa, o hazine-i ezeliye gizli kalır. Evet, hadsiz cemal ve kemalât-ı İlahiye ve nihayetsiz mehasin ve hüsn-ü Rabbanî ve hesabsız ihsanat ve beha-i Rahmanî ve gayetsiz kemal-i cemal-i Samedanî, ancak vahdet âyinesinde ve vahdet vasıtasıyla şecere-i hilkatın nihayatındaki cüz'iyatın sîmalarında temerküz eden cilve-i esmada görünür.

Meselâ; iktidarsız ve ihtiyarsız bir yavrunun imdadına umulmadık bir yerden, yani kan ve fişki ortasından beyaz, safi, temiz bir süt göndermek olan cüz'î fiil ise; tevhid nazarıyla bakıldığı vakit, birden bütün yavruların pek çok hârikulâde ve pek çok şefkatkârane olan küllî ve umumî işeleri ve vâlidelerini onlara müsahhar etmeleriyle rahmet-i Rahman'ın cemal-i lâyezalîsi kemal-i şaşaa ile görünür. Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa, o cemal gizlenir ve o cüz'î işe dahi esbaba ve tesadüfe ve tabiata havale edilir; bütün bütün kıymetini, belki mahiyetini kaybeder.

-----oo0oo-----

* Hem meselâ, müdhîş bir hastalıktan şifa bulmak, eğer tevhid nazarıyla bakılsa; birden zemin denilen hastahane-i kübrada bulunan bütün dertililere, âlem denilen eczahane-i ekberden ilâçları ve dermanlarıyla şifa ihsan etmek yüzünde, Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i şefkati ve mehasin-i rahîmiyeti küllî ve şaşaalı bir surette görünür.

Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa; o cüz'î fakat alîmane, basîrane, şuurkârane olan şifa vermek dahi, camid ilâçların hasiyetlerine ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata verilir. Bütün bütün mahiyetini ve hikmetini ve kıymetini kaybeder.

-----oo0oo-----

* Hem meselâ: Dalaletin gayet müdhîş manevî elemi hissedenden bir adama, iman ile hidayet ihsan etmek, eğer tevhid nazarıyla bakılsa, birden o cüz'î ve fânî ve âciz adam bütün kâinatın hâlıkı ve sultanı olan Mabudunun muhatab bir abdi olmak ve o iman vasıtasıyla bir saadet-i ebediyeyi ve şahane ve çok geniş ve şaşaalı bir mülk-ü bâki ve bâki bir dünyayı ihsan etmek ve onun gibi bütün mü'minleri dahi derecelerine göre o lütfâ mazhar etmek olan bu ihsan-ı ekber yüzünde ve sîmasında, bir Zât-ı Kerim ve Muhsin'in öyle bir hüsn-ü ezeli ve öyle bir cemal-i lâyezalîsi görünür ki, bir lem'asıyla bütün ehl-i imanı kendine dost ve has kısmını da âşık yapıyor.

Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa; o cüz'î imanı, ya mütehakkim ve hodbin Mu'tezileler gibi kendi nefesine veya bazı esbaba havale eder ki, hakikî fiyatı ve bahası Cennet olan o Rahmanî pırlanta bir cam parçasına inip âyinedarlık ettiği kudsî cemalin lem'asını kaybeder.

-----oo0oo-----

* Ve bilhâssa zîhayattan insanın mahlukiyeti arkasında gayet aşikâr bir tarzda o manevî teşahhus, o kudsî taayyün sırr-ı tevhid ile, imanla müşahede olunur. Çünkü o teşahhus-u ehadiyetin esasları olan ilim ve kudret ve hayat ve sem' ve basar gibi manaların hem nûmuneleri insanda var; o nûmuneler ile onlara işaret eder. Çünkü **meselâ**, gözü veren zât, hem gözü görür, hem ince bir mana olan gözün gördüğünü görür, sonra verir.

Evet, senin gözüne bir gözlük yapan gözlükçü usta, göze gözlüğün yakıştığını görür, sonra yapar. Hem kulağı veren zât, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar buna kıyas edilsin.

-----oo0oo-----

* Herbir zîhayat, **meselâ** bu süslü çiçek ve şu tatlıcı sinek, öyle manidar, İlahî, manzum bir kasidediktir ki, hadsiz zîşuurlar onu kemal-i lezzetle mütalaa ederler. Ve öyle kıymetdar bir mu'cize-i kudrettir ve bir ilânname-i hikmettir ki, Sâni'inin san'atını nihayetsiz ehl-i takdire cazibedarane teşhir eder.

-----oo0oo-----

* Çünkü insan nihayetsiz bir aczi ve nihayetsiz düşmanları ve hadsiz bir fakrı ve hadsiz ihtiyaçları bulunmakla beraber, mahiyeti öyle çok ve mütenevvi âlâtla ve hissiyatla teçhiz edilmiş ki, yüz bin çeşit elemleri hisseder ve yüzbinler tarzlarda lezzetleri zevkederek ister.

Ve öyle maksadları ve arzuları var ki, bütün kâinata birden hükmü geçmeyen bir zât o arzuları yerine getiremez. **Meselâ**, insanda gayet şedid bir arzu-yu beka var. İnsanın bu maksadını öyle bir zât verebilir ki, bütün kâinatı bir saray hükmünde tasarruf eder. Bir odanın kapısını kapayıp, diğer bir menzilin kapısını açmak gibi kolay bir surette dünya kapısını kapayıp âhiret kapısını açabilsin. Beşerin bu arzu-yu beka gibi ebed tarafına uzanmış ve aktar-ı âleme yayılmış binler menfî ve müsbet arzuları var ki, onları vermekle beşerin iki dehşetli yaraları olan aczini ve fakrını tedavi eden zât ise, ancak sırr-ı vahdetle bütün kâinatı kabzasında tutan Zât-ı Ehad olabilir.

-----oo0oo-----

* Hem **insanın bütün cihazatları ve hissiyatları**, sırr-ı vahdetle, gayet yüksek bir kıymet alırlar ve şirk ve küfür ile gayet derecede sukut ederler. **Meselâ**: İnsanın en kıymetdar cihazı akıldır. Eğer sırr-ı tevhid ile olsa, o akıl, hem İlahî kudsî defineleri, hem kâinatın binler hazinelerini açan pırlanta gibi bir anahtarı olur. Eğer şirk ve küfre düşse, o akıl, o halde geçmiş zamanın elîm hüznlerini ve gelecek zamanın vahşi korkularını insanın başına toplattırır meş'um ve sebab-i taciz bir âlet-i bela olur.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ**: İnsanın en latif ve şirin bir seciyesi olan **şefkat**; eğer sırr-ı tevhid onun yardımına yetişmezse, öyle müdhiş bir hırkât, bir fırkât, bir rikkât, bir musibet olur ki, insanı en bedbaht bir dereceye indirir. Tek bir güzel yavrusunu ebedî kaybeden bir gafil vâlide, bu hırkâtı tam hisseder.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ**: İnsanın en lezzetli ve tatlı ve kıymetli hissi olan **muhabbet**, eğer sırr-ı tevhid yardım etse, bu küçük insanı, kâinat kadar büyüttürür ve genişlik verir ve mahlukata nazenin bir sultan yapar.

Eğer şirk ve küfre düşse el'iyazü billah öyle bir musibet olur ki, mütemadiyen zeval ve fenada mahvolan hadsiz mahublarının ebedî firakları ile bîçare kalb-i insanîyi her dakika parça parça eder. Fakat gaflet veren lehviyatlar, muvakkaten ibtal-i his nev'inden zahiren hissettirmiyor.

Meselâ: Nasilki güneşin azamet-i nuru ve kibriya-yı ziyası, perdesiz ve yakınında bulunan başka zaîf nurlara hiçbir cihetle ihtiyaç bırakmadığı ve tesir vermediği gibi, öyle de kudret-i İlahiyenin azamet ve kibriyası dahi, ayrı hiçbir kuvvete, hiçbir kudrete ihtiyaç bırakmadığı gibi, onlara hiçbir icadı, hiçbir hakikî tesiri vermez. Ve bilhâssa kâinattaki bütün makasıd-ı Rabbaniyenin temerküz ettiği yeri ve me-darları olan zîhayat ve zîşuurları başkalarına havalesi kabil değil.

-----oo0oo-----

* Hem hilkat-ı insaniyenin ve hadsiz enva'-ı nimetin icadındaki gayelerin tezahür ettiği yerleri, menşe'leri olan zîhayatların cüz'iyatındaki ahval ve semeratı ve neticeleri başka ellere havalenin hiçbir cihet-i imkânı yoktur. **Meselâ** bir zîhayat, cüz'î bir şifası veya bir rızkı veya bir hidayeti için Cenab-ı Hak'tan başkasına hakikî minnetdar olmak ve başkasına perestîşkârane medh ü sena etmek, rububiyetin azametine dokunur ve uluhiyetin kibriyasına ilişir ve mabudiyet-i mutlakanın haysiyetine dokundurur, celalini müteessir eder.

-----oo0oo-----

İKİNCİ ŞUA İKİNCİ MAKAM

Ve madem **iştirak** ve **şirk** ise, o ihatayı inhisar altına ve o itlakı kayıd altına ve o hadsizliği hadd altına alıp itlakın hakikatını ve ihatanın mahiyetini bozuyor. Elbette mutlak ve muhit olan o ef'alde iştirak muhaldir, imkânı yoktur. Evet, itlakın mahiyeti, iştirake zıddır. Çünkü itlakın manası, hattâ mütenahî

ve maddî ve mahdud bir şeyde dahi olsa, yine istilakârane ve istiklaldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. **Meselâ:** Hava ve ziya ve nur ve hararet, hattâ su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Madem ıtlak ciheti, cüz'ide dahi olsa, maddileri mahdudları böyle müstevli yapıyor. Elbette küllî bir ıtlak-ı hakikî, böyle hem nihayetsiz, hem maddeden münezze, hem hududsuz, hem kusurdan müberra olan sıfatlara öyle bir istilâ ve ihata verir ki, şirk ve iştirakin hiçbir cihet-i imkânı ve ihtimali olamaz.

-----oo0oo-----

* Hem nasilki, bir fevkalâde **kuvvet**, faaliyete girmek için istilâ etmek ister, başka kuvvetleri dağıtır. Öyle de, herbir fiil-i rububiyet ve herbir cilve-i esma-i Uluhiyet, o derece fevkalâde kuvvetleri, eserlerinde görünüyor ki; eğer hikmet-i âimme ve adalet-i mutlaka olmasa idi ve onları durdurmasa idi, herbiri umum mevcudatı istilâ edecekti. **Meselâ:** Kavak ağacını umum zeminde halkeden ve tedbirini gören bir kuvvet, hiç mümkün müdür ki; onun yanında ve efradı içinde yayılmış ve karışmış olan ceviz ve elma ve zerdali misillü ağaçların kavağa bitişik olan cüz'î ferdlarını, o kavak nev'ini tamamen, birden zabteden küllî kuvveti altına ve tedbiri içine almasın ve istilâ etmesin ve başka kuvvetlere kaptırsın?

Evet, her bir nevi mahlukatta, belki her bir ferdde tasarruf eden öyle bir kuvvet ve kudret hissediliyor ki, bütün kâinatı istilâ ve bütün eşyayı zabt ve bütün mevcudatı hükmü altına alabilir bir mahiyette görünüyor. Elbette böyle bir kuvvet, iştiraki hiç bir cihette kabul edemez, şirke meydan vermez.

-----oo0oo-----

* Çok güzellikleri intac veya izhar eden bir **çirkinlik** dahi, dolayısıyla bir güzelliştir. Ve çok güzelliklerin görünmemesine ve gizlenmesine sebep olan bir **çirkinliğin yok olması, görünmemesi**, yalnız bir değil, belki müteaddid defa çirkindir. **Meselâ;** vâhid-i kıyasî gibi bir kubh bulunmazsa, hüsnün hakikatı birtek nevi olur; pek çok mertebeleri gizli kalır. Ve kubhun tedahülü ile mertebeleri inkişaf eder.

Nasilki soğuşun vücuduyla, hararetin mertebeleri ve karanlığın bulunmasıyla ziyanın dereceleri tezahür eder. Aynen öyle de: Cüz'î şer ve zarar ve musibet ve çirkinliğin bulunmasıyla, küllî hayırlar ve küllî menfaatler ve küllî nimetler ve küllî güzellikler tezahür ederler. Demek çirkinin icadı çirkin değil, güzeldir. Çünkü, neticelerin çoğu güzeldir.

Evet, yağmurdan zarar gören tenbel bir adam, yağmura rahmet namını verdiren hayırlı neticelerini hükümden iskat etmez; rahmeti zahmete çeviremez.

-----oo0oo-----

* Hattâ herbir nevi, **meselâ** nev'-i beşer dahi bir ağaçtır: Kökü ve çekirdeği mazide ve semereleri, neticeleri müstakbelde olarak hayat-ı cinsiye ve beka-yı nev'î içinde gayet muntazam kanunların bulunması gibi, hal-i hazır vaziyeti dahi, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiye düsturlarının hükmü altında bir sikke-i tevhid ve zahirî karışıklıklar altında gizli, muntazam bir hâtem-i vahdet ve müşevveş ahval-i beşeriye altında mukadderat-ı hayatiye denilen kaza ve kaderin düsturlarının hükmü altında bir mühr-ü vahdaniyet taşıyor.

-----oo0oo-----

DÖRDÜNCÜ ŞUA

Malûmdur ki; **her şeyin hüsnü, kendine göredir**, hem binler tarzda bulunur ve nevilerin ihtilafı gibi güzellikleri de ayrı ayrıdır. **Meselâ;** göz ile hissedilen bir güzellik, kulak ile hissedilen bir hüsnün bir olmaması ve akıl ile fehmedilen bir hüsn-ü aklî, ağız ile zevkedilen bir hüsn-ü taam bir olmadığı gibi.. **kalb, ruh vesair zahirî ve bâtinî duyguların istihsan ettikleri ve güzel hissettikleri güzellikler, onların ihtilafı gibi muhtelifdir. Meselâ:** İmanın güzelliği ve hakikatın güzelliği ve nurun hüsnü ve çiçeğin hüsnü ve ruhun cemali ve suretin cemali ve şefkatin güzelliği ve adaletin güzelliği ve merhametin hüsnü ve hikmetin hüsnü ayrı ayrı oldukları gibi, Cemil-i Zülcelal'in nihayet derecede güzel olan esma-i hüsnasının güzellikleri dahi ayrı ayrı olduğundan, mevcudatta bulunan hüsnüler ayrı ayrı düşmüş.

-----oo0oo-----

* Hem insanın geçmiş tarihçe-i hayatını, buğday tanesi küçüklüğündeki kuvve-i hâfızasında ve her nebat ve ağacın gelecek tarihçe-i hayat-ı sâniyesini çekirdeğinde yazmasına ve her zihayatın muhafazasına lüzumu bulunan âlât ve cihazata, **meselâ** arının kanatçıklarına ve zehirli iğnesine ve dikenli çiçeklerin süngücüklerine ve çekirdeklerin sert kabuklarına bak ve hafiziyet ve hâfiziyet-i Rabbaniyenin letafetli cemalini gör.

-----oo0oo-----

Hem zemin sofrasında Kerim-i Mutlak olan Rahman-ı Rahîm'in misafirlerine, rahmet tarafından ihzar edilen hadsiz taamların ayrı ayrı ve güzel kokularına ve muhtelif, süslü renklerine ve mütenevvi, hoş tatlarına ve her zihayatın zevk u safasına yardım eden cihazlara bak, ikram ve kerimiyet-i Rabbaniyenin gayet şirin cemalini ve gayet tatlı güzelliğini gör.

-----oo0oo-----

Hem **Fettah** ve **Musavvir** isimlerinin tecellileriyle başta insan olarak bütün hayvanatın, su katrelerinden açılan pek çok manidar suretlerine ve bahar çiçeklerinin habbe ve zerreciklerinden açtırılan çok cazibedar sîmalarına bak, fettahiyyet ve musavviriyet-i İlahiyenin mu'cizatlı cemalini gör.

İşte bu mezkûr misallere kıyasen esma-i hüsnanın her birisinin kendine mahsus öyle kudsî bir cemali var ki; birtek cilvesi, koca bir âlemi ve hadsiz bir nev'i güzelleştiriyor. Birtek çiçekte bir ismin cilve-i cemalini gördüğün gibi, bahar dahi bir çiçektir ve Cennet dahi görülmedik bir çiçektir. Baharın tamamına bakabilirsen ve Cennet'i iman gözüyle görebilersen bak gör. Cemal-i Sermedî'nin derece-i haşmetini anla. **O güzelliğe karşı iman güzelliğiyle ve ubudiyet cemali ile mukabele etsen, çok güzel bir mahluk olursun.** Eğer dalaletin hadsiz çirkinliğiyle ve isyanın menfur kubhuyla mukabele edip karşılasan, en çirkin bir mahluk olmakla beraber, bütün güzel mevcudatın manen menfurları olursun.

-----oo0oo-----

ALTINCI ŞUA

* Her mü'minin namazı, onun bir nevi Mi'racı hükmündedir. Ve o huzura lââyık olan kelimeler ise, Mi'rac-ı Ekber-i Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)da söylenen sözlerdir. Onları zikretmekle, o kudsî sohbet tahattur edilir. O tahatturla o mübarek kelimelerin manaları cüz'iyetten külliyete çıkar ve o kudsî ve ihatalı manalar tasavvur edilir veya edilebilir. Ve o tasavvur ile kıymeti ve nuru teâli edip genişlenir.

Meselâ: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gecede Cenab-ı Hakk'a karşı selâm yerinde **اللَّهِمَّ صَلِّ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ** demiş. Yani: "Bütün zihayatların hayatlarıyla gösterdikleri tesbihat-ı hayatiye ve Sâni'lerine takdim ettikleri fitrî hediyeler, ey Rabbim sana mahsustur. Ben dahi bütün onları tasavvurumla ve imanımınla sana takdim ediyorum."

-----oo0oo-----

İkinci Sual: Teşehhüd âhirinde **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ** deki teşbih, teşbihlerin kaidesine uygun gelmiyor. Çünkü Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, İbrahim Aleyhissalâm'dan daha ziyade rahmete mazhurdur ve daha büyüktür. Bunun sırrı nedir?

Hem bu tarzdaki salavatın teşehhüdde tahsisinin hikmeti nedir? Aynı dua, eski zamandan beri bütün ümmet her namazda tekrar etmeleri... Halbuki bir dua bir defa kabule mazhar olsa yeter. Milyonlarca duaları makbul olan zâtlar musırrane dua etmesi ve bilhâssa o şey va'd-i İlahîye iktiran etmiş ise...

Meselâ: عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا Cenab-ı Hak va'dettiği halde, her ezan ve kametten sonra edilen mervî duada وَأَبْعَثُهُ مَقَامًا مَّحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ deniliyor; bütün ümmet o va'di ifa etmek için dua ederler.

-----oo0oo-----

* İstenilen şey **meselâ Makam-ı Mahmud bir uçtur**. Pek büyük ve binler Makam-ı Mahmud gibi mühim hakikatları ihtiva eden bir hakikat-ı a'zamın bir dalıdır. Ve hilkat-ı kâinatın en büyük neticesinin bir meyvesidir.

-----oo0oo-----

YEDİNCİ ŞUA

* **umumî mes'elelerde isbata karşı nefyin kıymeti yoktur ve kuvveti pek azdır. Meselâ:** Ramazan-ı Şerif'in başında hilâli görmek hususunda, iki âmi şahid hilâli isbat etseler ve binlerle eşraf ve âlimler "görmedik" deyip nefyetseler, onların nefyeleri kıymetsiz ve kuvvetsizdir. Çünkü *isbatta* birbirine kuvvet verir, birbirine tesanüd ve icma' var. *Nefyde ise* bir olsa bin olsa farkları yoktur; herkes kendi başına kalır, infiradî olur. Çünkü isbat eden harice bakar ve nefs-ül emre göre hükmeder. Meselâ: Misalimizde olduğu gibi, biri dese: "Gökte ay vardır." Diğer arkadaşı parmağını oraya basar, ikisi birleşip kuvvetleşirler.

Nefy ve inkârda ise, nefs-ül emre bakmaz ve bakamaz. Çünkü, "hususî olmayan ve has bir yere bakmayan bir nefy isbat edilmez" meşhur bir düsturdur. Meselâ bir şeyi dünyada var diye ben isbat etsem, sen de "dünyada yok" desen; benim bir işaretimle kolayca isbat edilebilen o şeyin sen nefyini yani ademini isbat etmek için, bütün dünyayı aramak ve taramak ve göstermek, belki geçmiş zamanların her tarafını dahi görmek lâzım geliyor. Sonra "yoktur, vuku bulmamıştır" diyebilirsin.

Madem *nefy ve inkâr edenler* nefs-ül emre bakmazlar; belki kendi nefislerine ve akıllarına ve gözlerine bakıp hükmediyorlar. Elbette birbirine kuvvet veremezler ve zahîr olmazlar. Çünkü görmeye ve bilmeye mani olan perdeler, sebebler ayrı ayırdılar. Herkes "Ben görmüyorum, benim yanımda ve itikadında yoktur." diyebilir. Yoksa "Vaki'de yoktur" diyemez. Eğer dese, hususan umum kâinata bakan iman mes'elelerinde dünya kadar büyük bir yalan olur ki, doğru diyemez ve doğrultulmaz.

-----oo0oo-----

İkinci Mes'ele: Bir fennin veya bir san'atın medar-ı münakaşa olmuş bir mes'elesinde, o fennin ve o san'atın haricindeki adamlar ne kadar büyük ve âlim ve san'atkâr da olsalar, sözleri onda geçmez, hükümleri hüccet olmaz; o fennin icma-ı ülemasına dâhil sayılmazlar. **Meselâ;** büyük bir mühendis, bir hastalığın keşfinde ve tedavisinde bir küçük tabib kadar hükmü geçmez. Ve bilhâssa maddiyatta çok tevaggul eden ve gittikçe maneviyattan tebaüd eden ve nura karşı gabileşen ve kabalaşan ve akli gözüne inen en büyük bir feylesofun münkirane sözü, maneviyatta nazara alınmaz ve kıymetsizdir.

-----oo0oo-----

Risale-i Nur yüzer mizan ve müvazenelerle, bu hakikatı "iki kerre iki dört eder" derecesinde kat'î isbat etmiş. **Meselâ;** Cenab-ı Hakk'ın vücub-u vücudunu ve ezeliyetini ve ihatalı sıfatlarını azametleri için kabul edemeyen adam, ya hadsiz mevcudata, belki nihayetsiz zerrelere, o vücub-u vücudu ve ezeliyeti ve uluhiyet sıfatlarını vermekle küfrünü itikad edebilir.

-----oo0oo-----

"*Dört nehir Cennet'ten geliyorlar.*" diye rivayet edilmiş. Yani; zahîrî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar demektir. **Meselâ:** Mısır'ın kumistanını bir cennete çeviren *Nil-i Mübarek*; cenub tarafından, "Cebel-i Kamer" denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan yer ve

mahzen, altı kısmından bir kısım olmaz. **Vâridatı ise;** o mıntika-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o müvazene-i vasiayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i Mübarek âdet-i arziye fevkinde bir gaybî cennetten çıkıyor diye rivayeti, gayet manidar ve güzel bir hakikatı ifade ediyor.

-----oo0oo-----

* Sonra dağlar ve sahralar, seyahat-ı fikriyede bulunan o yolcuyla çağırıyorlar, "*Sahifelerimizi de oku!*" diyorlar. O da bakar, görür ki: Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler; akılları hayret içinde bırakır. **Meselâ:** Dağların zeminden emr-i Rabbanî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılabat-ı dâhiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek; zemin o dağların fişkırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzıradan kurtulup, vazife-i devriyesinde sekenesinin istirahatlarını bozmuyor. Demek nasilki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve müvazenelerini muhafaza için onların direkleri üstünde kurulmuş; öyle de dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan * **وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا** * gibi çok âyetlerle ferman ediyor.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ,** dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menba'lar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o kadar hakîmane ve müdebbirane ve kerimane ve ihtiyatkârane iddihar ve ihzar ve istif edilmiş ki; bilbedahe kudreti nihayetsiz bir Kadîr'in ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve anbarları ve hizmetkârları olduklarını isbat ederler, diye anlar.

Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şهادeti ve söyledikleri "**Lâ ilahe illâ Hû**" tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür, "Âmentü Billah" der.

-----oo0oo-----

* Sonra **ilhamlar cihetine** baktı, gördü ki: Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbaniyedir, fakat iki fark vardır:

Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melaike vasıtasıyla ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır.

Meselâ: Nasilki bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. Birisi: Haşmet-i saltanat ve hâkimiyet-i umumiye haysiyetiyle bir yaverini bir valiye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazan vasıta ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir. İkincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belki kendi şahsıyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmi raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de Padişah-ı Ezeli'nin umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat hâlıkı ünvanıyla, vahiy ile ve vahyin hizmetini gören şümillü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabbi ve Hâlıkı olmak haysiyetiyle, hususî bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

-----oo0oo-----

Altıncısı: Bu zâtın ümmiliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtira ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği marifet-i İlahiyenin dersiyile ve talimiyile, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddikîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu zâtın üss-ül esas davası olan vahdaniyeti, kuvvetli bürhanlarıyla bil'ittifak isbat ve tasdik ettikleri gibi; bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı a'zamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şهادetleri, gündüz gibi

bir hüccet-i risaleti ve sadıkiyetidir. **Meselâ:** Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu zâtın sadakatının bir tek bürhanıdır.

-----oo0oo-----

* **İkinci Hakikat:** Bu mütemadiyen çalkanan inkılablar ve tahavvülâtlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zihayat ise hayatını muhafazaya ve vazifesini yerine getirmeğe çalışan mahlukatta, kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakikatı görünüyor. **Meselâ:** Unsurları zihayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına ve hayvanat ise insanların muavenetine ve memelerin kevser gibi sütleri, yavruların beslenmelerine ve zihayatların iktidarları haricindeki pek çok hacetleri ve erzakları, umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hattâ zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniye'nin tamirine koşmaları gibi teshir-i Rabbanî ile ve istihdam-ı Rahmanî ile, hakikat-ı teavünün pek çok misalleri doğrudan doğruya, bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabb-ül Âlemîn'in umumî ve rahîmane rububiyetini gösteriyorlar.

-----oo0oo-----

* bir mu'cize-i kudret ve bir hârika-i hikmettir ve öyle bir helvalı şeker fabrikası ve ballı bir şurub makinesi ve o kadar hassas bir mizan ve mükemmel bir intizam ve hikmetli ve dikkatli bir san'attırlar ki; zerre kadar akli bulunan bir adam, "Bunları böyle yapan, elbette bu kâinatı yaratan zât olabilir." demeğe mecburdur. Çünkü **meselâ** bu gözümüz önünde bir parmak kadar asmanın üzüm çubuğunda yirmi salkım var ve her salkımda şekerli şurub tulumbacıklarından yüzer tane var.

Ve her tanenin yüzüne incecik ve güzel ve latif ve renkli bir mahfazayı giydirmek ve nazik ve yumuşak kalbinde, kuvve-i hâfızası ve programı ve tarihçe-i hayatı hükmünde olan sert kabuklu, ceviz içli çekirdekleri koymak ve karnında cennet helvası gibi bir tatlıyı ve âb-ı kevser gibi bir balı yapmak ve bütün zemin yüzünde, hadsiz emsalinde aynı dikkat, aynı hikmet, aynı hârika-i san'atı, aynı zamanda, aynı tarzda yaratmak, elbette bedahetle gösterir ki; bu işi yapan bütün kâinatın Hâlıkıdır ve nihayetsiz bir kudreti ve hadsiz bir hikmeti iktiza eden şu fiil, ancak onun fiilidir.

-----oo0oo-----

* Ve madem bir şeyde mertebelerin bulunması, o şeyin içinde zıddının tedahülüyledir. **Meselâ:** Zıyanın kavî ve zaîf gibi mertebeleri, zulmetin müdahalesi ile ve hararetin ziyade ve aşağı dereceleri, soğğun karışması ile ve kuvvetin şiddet ve noksan mikdarları, mukavemetin karşılaması ve mümanaatıyladır. Elbette o kudret-i zâtiyede mertebeler bulunmaz.

Bütün eşyayı, bir tek şey gibi icad eder. Ve madem o kudret-i zâtiyede mertebeler bulunmaz ve za'f ve noksan olamaz, elbette hiçbir mani' onu karşılayamaz ve hiçbir icad ona ağır gelmez. Ve madem hiçbir şey ona ağır gelmez, elbette haşr-i a'zamı bir bahar kadar kolay ve bir baharı bir ağaç kadar sühuletli ve bir ağacı bir çiçek kadar zahmetsiz icad ettiği gibi; bir çiçeği bir ağaç kadar san'atlı, bir ağacı bir bahar kadar mu'cizatlı ve bir baharı bir haşır gibi cem'iyetli ve hârikalı halkeder ve gözümüzün önünde halkediyor.

-----oo0oo-----

* Evet, **meselâ** her baharda *Nebatattan* ve *Hayvanattan* dört yüzbin nev'in hadsiz efradlarını, beraber ve birbiri içinde, bir anda ve bir tarzda, yanlışsız, hatasız, kemal-i hikmet ve hüsn-ü san'atla icad etmek ve idare ve iâşe etmek.. hem kuşların misal-i musaggarları olan sineklerden tâ nümune-i ekberleri olan kartallara kadar hadsiz efradlarını yaratmak ve hava âleminde, seyahat ve yaşamalarına yardım eden cihazatı verip gezdirmek ve havayı şenlendirmekle beraber, yüzlerinde mu'cizane birer sikke-i san'at ve cisimlerinde müdebbirane birer hâtem-i hikmet ve mahiyetlerinde mürebbiyane birer turra-i ehadiyet koymak..

Hem zerrat-ı taamiyeyi hüceyrat-ı bedeniye'nin imdadına ve nebatatı hayvanatın imdadına ve hayvanatı insanların yardımına ve umum vâlideleri iktidarsız yavruların muavenetine hakîmane, rahîmane koşturmak, göndermek..

Hem daire-i Kehkeşan'dan ve manzume-i şemsiyeden ve anasır-ı arzıyeden, tâ göz hadekasının perdelerine ve gül goncasının yapraklarına ve mısır sünbülünün gömleklerine ve kavunun çekirdeklerine kadar mütedâhil daireler gibi cüz'î ve küllî hükmünde aynı intizam ve hüsn-ü san'at ve aynı fiil ve kemal-i hikmetle tasarruf etmek, elbette bedahet derecesinde isbat eder ki: **Bu işleri yapan hem vâhiddir, birdir, her şeyde sikkesi var.**

Hem de hiçbir mekânda olmadığı gibi her mekânda hazırdır.

Hem güneş gibi; herşey ondan uzak, o ise herşeye yakındır.

-----oo0oo-----

YEDİNCİ ŞUA / İKİNCİ BAB

Hem daire-i Kehkeşan ve manzume-i şemsiye gibi en büyük şeyler ona ağır gelmediği gibi, kandaki küreyvat, kalbdeki hatırat ondan gizlenmez; tasarrufundan hariç kalmaz.

Hem her şey ne kadar büyük ve çok olursa olsun, en küçük, en az birşey gibi ona kolaydır ki; sineği kartal sisteminde ve çekirdeği ağacın mahiyetinde ve bir ağacı bir bahçe suretinde ve bir bahçeyi bir bahar san'atında ve bir baharı bir haşır vaziyetinde sühuletle icad eder. Ve san'atça çok kıymetli şeyleri, bize çok ucuz verir, ihsan eder. İsteddiği fiyat ise, bir "*Bismillak*" ve bir "*Elhamdülillah*"tır. Yani, o çok kıymetli nimetlerin makbul fiyatları, başta "*Bismillahirrahmanirrahîm*" ve âhirinde "*Elhamdülillah*" demektir.

-----oo0oo-----

* Hem madem dünyanın her tarafında tasarruf eden ve nakışları ve cilveleri görünen "*Hakîm, Rahîm, Musavvir, Müdebbir, Muhyî, Mürebbî*" gibi isimler ve "*hikmet* ve *rahmet* ve *inayet*" gibi şe'nler ve "*tasvir* ve *tedvir* ve *terbiye*" gibi fiiller birdirler.

Her yerde aynı isim, aynı fiil birbiri içinde, hem nihayet mertebede, hem ihatalıdır. Hem birbirinin nakşını öyle tekmil ederler ki; güya o isimler ve o fiiller ittihad edip, kudret ayn-ı hikmet ve rahmet ve hikmet ayn-ı inayet ve hayat oluyor. **Meselâ**, hayat verici ismin bir şeyde tasarrufu görüldüğü anda, yaratıcı ve tasvir edici ve rızık verici gibi çok isimlerin aynı anda, her yerde, aynı sistemde tasarrufları görünüyor.

Elbette ve elbette ve bedahetle şehadet eder ki; o ihatalı isimlerin müsemması ve her yerde aynı tarzda görünen şümüllü fiillerin fâili birdir; tektir, vâhiddir, ehaddir. Âmennâ ve saddaknâ!

Hem madem masnuatın maddeleri ve mayeleri olan unsurlar zemini ihata ederler. Ve mahlu-kattan, vahdeti gösteren çeşit çeşit sikkeleri taşıyan nevilerin herbiri bir iken rûy-i zeminde intişar edip istila ederler. Elbette bedahetle isbat eder ki; o unsurlar müstemilatıyla ve o nevilere efradıyla birtek zâtın malıdır, mülküdür. Ve öyle bir Vâhid-i Kadîr'in masnuları ve hizmetkârlarıdır ki; o koca istilacı unsurları, gayet itaatli bir hizmetçi ve o zeminin her tarafına dağılan nevilere gayet intizamlı bir nefer hükmünde istihdam eder.

-----oo0oo-----

Fenn-i nebatat ve fenn-i hayvanatın şehadetiyle ve tedkikat-ı amîkasıyla, bu *Feth-i Suverde* öyle bir ihata ve şumul ve san'at var ki; birtek Vâhid-i Ehad'den ve herşeyde herşeyi görebilecek ve yapabilecek bir Kadîr-i Mutlak'tan başka hiçbir şey bu cem'iyetli ve ihatalı fiile sahip olamaz. Çünkü bu feth-i suver fiili ise, her yerde ve her anda bulunan, nihayetsiz bir kudretin içinde nihayet derecede bir hikmet, bir dikkat, bir ihata ister. Ve böyle bir kudret ise, ancak bütün kâinatı idare eden birtek zâtta bulunabilir.

Evet, **meselâ** mezkûr âyetlerin ferman ettikleri gibi; üç karanlık içinde bütün vâlidelerin erhamında insanların suretlerini ayrı ayrı, mizanlı, imtiyazlı, zînetli ve intizamlı olarak, hem şaşırmadan, yanlış etmeden, karıştırmadan basit bir maddeden açmak ve yaratmak olan fettahiyet ve umum rûy-i ze-

minde aynı kudret, aynı hikmet, aynı san'atla umum insanları ve hayvanları ve nebatları ihata eden bu feth-i suver hakikatı; vahdaniyetin en kuvvetli bir bürhanıdır. Çünkü ihata etmek bir vahdettir, şirke yer bırakmaz.

Ve Birinci Bab'da vücub-u vücuda şehadet eden ondokuz hakikat nasilki vücudlarıyla Hâlık'ın vücuduna delalet ederler; öyle de, ihatalarıyla da vahdete şehadet ederler.

-----oo0oo-----

* Hem nasilki bir kavunun (**meselâ**) her bir çekirdeğinde, o kavun temerküz ediyor. Ve o çekirdeği yapan zât elbette odur ki; o kavunu yapar, sonra ilminin hususî mizanıyla ve hikmetinin ona mahsus kanunuyla o çekirdeği ondan sağlar, toplar, tecessüm ettirir.

Ve o tek kavunun tek ve vâhid ustasından başka hiçbir şey, o çekirdeği yapamaz ve yapması muhaldir. Aynen öyle de, rahmaniyetin tecellisiyle kâinat bir ağaç, bir bostan ve zemin bir meyve, bir kavun ve zîhayat ve insan bir çekirdek hükmünde olduğundan; elbette en küçük bir zîhayatın hâlıkı ve rabbi, bütün zeminin ve kâinatın hâlıkı olmak lâzım gelir.

-----oo0oo-----

* **Meselâ** ve faraza; hârika ve cihangir bir zât, dörtyüz bin ayrı ayrı milletlerden, taifelerden bir ordu teşkil etse, her milletin ve her taifenin neferlerine ait elbiselerini, hem silâhlarını, hem yemeklerini, hem talimat hem terhisatlarını, hem hidematlarını, birbirinden ayrı ayrı, hem çeşit çeşit olarak bütün o muhtelif cihazatı noksansız, kusursuz, yanlışsız, hatasız, vakti vaktine, gecikmeden, karıştırmadan kemal-i intizamla ve gayet mükemmel bir tarzda o mu'cizatlı kumandan verse; elbette o gayet geniş ve karışık ve ince ve müvazeneli ve kesretli ve adaletli idareye, o hârika kumandanın fevkalâde kudretinden başka hiçbir sebep elini uzatamaz. **Eğer uzatsa, müvazeneyi bozar ve karıştırır.**

Aynen öyle de, gözümüzle görüyoruz ki; *bir dest-i gaybî* her baharda dörtyüz bin muhtelif nevilere mürekkep bir muhteşem orduyu icad edip idare ediyor. Kıyamete nümune olan güz mevsiminde, o dörtyüz binden üçyüz bin nebatî ve hayvanî nevelerini vefatlar suretinde ve mevtler namında terhis edip vazifelerinden paydos ediyor.

Ve haşr u neşre nümune olan baharda haşr-i a'zamın üçyüz bin misalini -birkaç hafta zarfında kemal-i intizamla inşa edip, hattâ birtek ağaçta dört küçük haşirleri, yani kendini ve yapraklarını ve çiçeklerini ve meyvelerini, gitmiş baharın aynı gibi neşirlerini gözümüze gösterdikten sonra, o dörtyüz bin enva'a balığ olan ordu-yu Sübhanînin her nev'e, her taifeye mahsus ve münasib ayrı ayrı rızıklarını ve çeşit çeşit müdafaa silâhlarını ve ayrı ayrı libaslarını ve ayrı ayrı talimlerini ve terhislerini ve ayrı ayrı bütün cihazat ve levazimatlarını, kemal-i intizamla, sehivsiz, hatasız, karıştırmadan ve hiçbirini unutmadan, umulmadık yerlerden vakti-vaktine vermekle kemal-i rububiyet ve hâkimiyet ve hikmet içinde vahdaniyetini ve ehadiyetini ve ferdiyetini ve nihayetsiz iktidarını ve hadsiz rahmetini isbat ederek, bu tevhid fermanını zemin yüzünde, her bahar sahifesinde, kalem-i kader ile yazar.

-----oo0oo-----

* rızıkı tedarik edemeyen, âciz ve iktidarsız olan zaîf bîçarelerin rızıklarını umulmadık yerden, belki gaybdan, belki hiçten, **meselâ** denizin dibindeki böceklere hiçten ve bütün yavrulara umulmadık yerlerden ve bütün hayvanlara her baharda âdeta sırf gaybdan infaklarını bilfiil tekeffül ederek bilmüşahede vermekle; esbabperest insanlara dahi, esbab perdesi altında yine o veriyor diye isbat ve ilân ettiği

-----oo0oo-----

* Nasilki mide bir rızık ister; öyle de, kalb ve ruh ve akıl ve göz ve kulak ve ağız gibi insanın latifeleri ve duyguları dahi *Rezzak-ı Rahîm*'den rızıklarını isterler ve müteşekkirane alırlar. Her birisine ayrı ayrı ve onlara lâayık ve onları memnun ve mütelezziz eden rızıkları, hazine-i rahmetten ihsan edilir. Belki *Rezzak-ı Rahîm*, onlara daha geniş rızık vermek için *Göz ve Kulak, Kalb ve Hayal ve Akıl* gibi o latifelerin her birisini, hazine-i rahmetinin birer anahtarı hükmünde yaratmış. **Meselâ:** Göz, kâinat yüzündeki

hüsün ve cemal gibi kıymetdar cevher hazinelerinin bir anahtarı olduğu misillü, ötekiler dahi (herbiri) birer âlemin anahtarı olur; iman ile istifade eder. Yine sadedimize dönüyoruz.

Bu kâinatı yaratan Zât-ı Kadîr-i Hakîm, nasilki kâinattan hayatı bir hülâsa-i câmia olarak halke-dip, umum maksadlarını ve isimlerinin cilvelerini onda temerküz ettiriyor. Öyle de, *hayat âleminde* dahi, rızkı bir cem'iyetli merkez-i şununat yaparak, iştiha ihtiyacını ve zevk-i rızkîyi zîhayatta halkederek; hilkat-ı kâinatın en ehemmiyetli bir gayesi ve bir hikmeti olan daimî ve küllî bir teşekkür ve minnetdarlık ve perestişlik ile rububiyetine ve sevdirmesine karşı mukabele ettiriyor.

Meselâ: Çok geniş olan memleket-i Rabbaniyenin her tarafını, hususan melaike ve ruhanîler ile semavatı ve ervah ile âlem-i gaybı şenlendirdiği gibi; maddî âlemi dahi, hususan hava ve arzı, her vakit ve her tarafını zîruhun, hususan kuşların ve kuşçukların vücudlarıyla şenlendirmek ve ruhlandırmak hikmetiyle ihtiyac-ı rızkî ve rızkın zevki pek kuvvetli bir kamçı olarak hayvanları ve insanları rızık peşinde koşturmakla tahrik ederek tenbellikten ve ataletten kurtarıp gezdirmesi, şununat-ı rububiyetin bir hikmetidir. Eğer bu hikmet gibi mühim hikmetler olmasa idi, ağaçların erzakını onlara koşturduğu gibi, hayvanların da mukannen olan tayinatlarını onlara zahmetsiz bir surette fitrî hacetlerini koşturacaktı.

-----oo0oo-----

DOKUZUNCU ŞUA

* **Birincisi:** Nev'-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler ve gayet zaîf ve nazik vücudlarında bir kuvve-i maneviyeyi bulabilirler ve her şeyden çabuk ağlayan gayet mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o Cennet ile bir ümid bulup mesrurane yaşayabilirler. **Meselâ** Cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennet'in bir kuşu oldu. Cennet'te gezer, bizden daha güzel yaşar."

Yoksa her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zaîf biçarelerin endişeli nazarlarına çarpması; mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zîr ü zeber ederek gözleriyle beraber ruh, kalb, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattırarak, ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktır.

-----oo0oo-----

* hakikî hürmet ve samimî merhamet ise; ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hududsuz bir hayatta birbiriyle pederane, ferzendane, kardeşane, arkadaşane münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akidesiyle olabilir.

Meselâ der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta, daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de zararı yok. Çünkü ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için herbir fedakârlığı ve merhameti yaparım." diyerek o ihtiyare karısına, güzel bir huri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık bir-iki saat surî bir refakatten sonra ebedî bir firak ve müfarakate uğrayan arkadaşlık; elbette gayet surî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi; başka menfaatler ve sair galib hisler, o hürmet ve merhameti mağlub edip o dünya cennetini, cehenneme çevirir.

-----oo0oo-----

* Başta Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hakkaniyetini isbat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatları, birden hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip isbat ederler. Çünkü Kur'anın hemen üçten birisi haşirdir ve ekser kısa surelerinin başlarında gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarîhan ve işareten binler âyâtıyla aynı hakikatı haber verir, isbat eder, gösterir. **Meselâ:** *إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * يَا أَيُّهَا*

*إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُلْزَالَهَا * إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ **

* إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ * عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ * هَلْ آتِيكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ * gibi, otuz-kırk surelerin başlarında bütün kat'iyetle hakikat-ı haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vâcib bir hakikatı olduğunu göstermekle beraber, sair âyetlerinde dahi o hakikatın çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna' eder.

-----ooOoo-----

ON BİRİNCİ ŞUA

* **Ölüm** ya i'dam-ı ebedîdir; hem o insanı, hem bütün ahabını ve akaribini asacak bir darağacıdır. Veyahut başka bir bâki âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise, ya karanlıklı bir haps-i münferid ve dipsiz bir kuyudur veyahut bu zindan-ı dünyadan bâki ve nurani bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır.

Bu hakikatı "**Gençlik Rehberi**" bir temsil ile isbat etmiş. **Meselâ**; bu hapsin bahçesinde asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş.

Biz bu hapisteki beşyüz kişi, her halde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar: Ya "Gel i'dam ilânını al, darağacına çık" veya "Daimî haps-i münferid puslasını tut, bu açık kapıya gir." veyahut "Sana müjde! Milyonlar altun bileti sana çıkmış, gel al." diye her tarafta ilânatlar yapıyor.

Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da, darağaçlarını basamak yapıp o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini; orada büyük ve ciddî memurların kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu **hapishanemize iki heyet girdi.**

Bir Kafile ellerinde çalgılar, şarablar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var. Bizlere yedirmeğe çalıştılar. Fakat o tatlılar zehirlidir, insî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci Cemaat Ve Heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var. Bizze hediye veriyorlar ve bil'ittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: "Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz; bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibi asılacaksınız.

Eğer bizim bu memleket Hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiye-namelerdeki duaları ve evradları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde ihsan-ı şahane olarak herbiriniz milyon altun biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız.

Eğer o haram ve şübheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmağa gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefik size kat'î haber veriyoruz." diyorlar.

-----ooOoo-----

* İmanın bu dünyada dahi verdiği binler faide ve neticelerinden yalnız birtek faide ve lezzetini, -bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle Gençlik Rehberi'nde bir haşiyeye olarak yazılan- bir temsil ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ senin gayet sevdiğin birtek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yusane elim ebedî firakını düşünürken; birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi. O sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor anlarsın. İşte o çocuk gibi sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahub insanlar, o mazi mezaristanında -senin nazarında- çürüyüp mahvolmak üzere iken; birden hakikat-ı iman, Hakîm-i

Lokman gibi o büyük i'damhane tevehhüm edilen mezaristana kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölümler dirildiler.

Ve "Biz ölmemiştir ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hal ile dediklerinden aldığı hadsiz sevinçler ve ferahları, iman bu dünyada dahi vermesiyle isbat eder ki: İman hakikatı öyle bir çekirdektir ki, eğer teccüm etse, bir cennet-i hususiye ondan çıkar; o çekirdeğin şecere-i tûbâsı olur dedim.

Ö muannid döndü dedi: "Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefalet ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim: "Hayvan gibi olamazsın. Çünkü hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemeler ve teessüfler alır ve ne de gelecekte endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır. Rahatla yaşar, yatar. Hâlıkına şükreder. Hattâ kesilmek için yatırılan bir hayvan, birşey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat o his dahi gider. O elemenden de kurtulur.

Demek **en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlahiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir.** Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir. Fakat ey insan, senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybilikten çıkmasıyla, setr-i gaybdan hayvana gelen istirahatın tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elîm firaklar ve gelecekte gelen korkular ve endişeler; senin cüz'î lezzetini hiçe indirir. Lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul veya aklını imanla başına al, Kur'anı dinle. Yüz derece hayvandan ziyade bu fâni dünyada dahi safi lezzetleri kazan!.." diyerek onu ilzam ettim.

-----oo0oo-----

* Yine o mütemerrid şahıs döndü dedi: "Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim: "Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar bir Peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmezse, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat bir müslüman, en âhir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Âhîr-zaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâm'ı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir Peygamberi, hattâ Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün Peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar.

Ve hiç bir Müslüman, hakikî Yahudi veya Mecusi veya Nasrani olmaz. Belki dinsiz olur, seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir halete girer." isbat ettim. O muannid ve mütemerrid şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehennem'e gitti.

-----oo0oo-----

* İşte ey bu Medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur. Ve bu hakikatı Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi isbat etmiş ki; yirmi senedir mütemerridlerin inadlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem âhiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takib edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde, Kur'andan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-i sâliha ile hapishane müdür ve alâkadarları, câni ve katillerin başlarında zebani gibi azab memurları değil, belki Medrese-i Yusufiyede Cennet'e adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstad ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

Eğer sefaletle sarf etse, nasilki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de gayr-ı meşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhîret mes'uliyetinden ve kabir

azabından ve zevalinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemeler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ, haram sevmekte bir kıskançlık eleminin ve firak eleminin ve mukabele görmemek eleminin gibi çok ârızalar ile o cüz'î lezzet, zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin sû'-i istimali ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere ve kalb ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefahethanelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor. Elbette ekseriyetle, gençlerin gençliğinin sû'-i istimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-ı meşru keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şirin ve güzel bir nimet-i İlahiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâki bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'an olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semavî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar. Madem hakikat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazan bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarfetmek lâzım ve elzemdir.

-----oo0oo-----

* Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "Bize Hâlıkımızı tanıttır, muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar." dediler. Ben dedim: Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemadiyen Allah'tan bahsedip Hâlıkı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.

Meselâ: Nasılki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda hârika ve hassas mizanlarla alınmış hayatdar macunlar ve tiryaklar var. Şübhesiz gayet meharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dörtyüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelal'i hattâ kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ**: Nasıl bir hârika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor. Şeksiz, bir fabrikatörü ve meharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüzbinler başlı, her başında yüzbinler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ**, nasılki gayet mükemmel binbir çeşit erzak etrafından celbedip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe anbarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak mâlikini ve sahibini ve memurunu bildirir.

Öyle de, bir senede yirmidört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden ve yüzbinler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan ve seyahatıyla mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen biçare zîhayatlara getiren ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe anbarı ve bu sefine-i Sübhaniye ve binbir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise; okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyette ve o derecede küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, müdebbirini, bildirir, tanıttırır, sevdirebilir.

Hem nasılki: Dörtyüz bin millet içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbise-

lerini ve cihazlarını, hiçbirini unutmuyarak ve şaşırılmayarak verdiği o acib ordu ve ordugâh, şübhesiz bedahetle o hârika kumandanı gösterir, takdirkârane sevdirebilir.

Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yu Sübhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiç birini unutmuyarak ve şaşırılmayarak bir tek kumandan-ı a'zam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla, dikkatli ve akıllı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkimini ve Rabbini ve Müdebbirini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmid ve tesbihle sevdirebilir.

Hem nasilki: Bir hârika şehirde milyonlar elektrik lâmbaları hareket ederek her yeri gezerler, yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştiâl maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiye hayretler ve tebriklerle tanıtırır, yaşasınlar ile sevdirebilir.

Aynen öyle de, bu âlem şehirde dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı - kozmoğrafyanın dediğine bakılsa- küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllésinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri halde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor.

Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmaniyyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gazyağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki sönmessin.

Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gazyağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehir-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir, o derecede sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla bu *meşher-i a'zam-ı kâinatın Sultanını, Münevvîrini, Müdebbirini, Sâni'ini, o nuranî yıldızları şahid göstererek tanıtırır*. Tesbihatla, takdisatla sevdirebilir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasilki bir kitab bulunsa ki: Bir satırında bir kitab ince yazılmış ve herbir kelimesinde ince kalemle bir sure-i Kur'aniye yazılmış, gayet manidar ve bütün mes'eleleri birbirini teyid eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde meharetli ve iktidarlı gösteren bir acib mecmua; şeksiz, gündüz gibi, kâtib ve musannifini kemalâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıtırır. Mâşâallah, Bârekâllah cümleleriyle takdir ettirir.

Aynen öyle de, bu kâinat kitab-ı kebiri ki, birtek sahifesi olan zemin yüzünde ve birtek forması olan baharda, üç yüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız hatasız, karıştırmayarak, şaşırılmayarak; mükemmel, muntazam ve bazan ağaç gibi bir kelimedede bir kasideyi; ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz manidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-i kâinat ve bu mücessem Kur'an-ı Ekber-i Âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve manidar ise, o derecede sizin okuduğunuz fenn-i hikmet-ül eşya ve mektebde bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitabet, geniş mikyaslarıyla ve dûrbîn gözleriyle bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsiz kemalâtıyla tanıtırır. "*Allahü Ekber*" cümlesiyle bildirir, "*Sübhanallah*" takdisiyle tarif eder, "*Elhamdülillah*" senalarıyla sevdirebilir.

Şualar (207)

Hem madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem gözümüzle görüyoruz. **Meselâ** o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebatları Cen-net hurileri gibi giydirebilir, süslendirir, ellerine her çeşit meyveleri verip bizlere uzatıp "Haydi alınız, yeyiniz" dediği gibi; bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman

taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahîresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette hiç şübhe olamaz ki; bu derece nazeninane beslediği bu sevimli ve minnetdarları ve pe-restişkârları olan mü'min insanları i'dam etmez. Belki onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için, hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder diye "Rahîm" ve "Kerim" isimleri sualimize cevap veriyorlar; "El-Cennetü Hakkun" diyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz ki: Umum mahluklarda ve zemin yüzünde öyle bir hikmet eli işliyor ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. **Meselâ:** İnsanın bin cihazatına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hâfızasında bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisatı o kuvvecikte yazıp, onu bir kütübhane hükmüne getirip ve insanın haşirde muhakemesi için neşir olacak olan defter-i a'malinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrı ile her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezeli hikmet ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlar ile a'zalarını yerleştiren, mikroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar, israfsız ölçülerle bir tenasüb, bir müvazene, bir intizam ve bir cemel içinde masnuatı bir hüsn-ü san'at yapan ve her zîhayatın hukuk-u hayatını kemal-i mizanla veren; iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem zamanından beri tâği ve zalim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye, elbette ve hiç şübhe getirmez ki: Güneş gündüzsüz olmadığı gibi; o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye âhiretsiz olmazlar ve ölümden en zalimlerin ve en mazlumların bir tarzda gitmelerindeki akibetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir vechile müsaa-de etmezler diye "*Hakîm*" ve "*Hakem*" ve "*Adl*" ve "*Âdil*" isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

-----oo0oo-----

Hem madem bütün zîhayat mahlukların elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hacatlarını, bütün fitrî matlablarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fitrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet rahîm ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden ve ihtiyarî olan daavat-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebilerin dualarının on adedden altı-yedisi hilaf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki: **Her dertlinin âhını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir Semî-i Mücîb perde arkasında var, bakar ki; en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür ve en gizli bir âhını işitir, şefkat eder, fiilen cevap verir, memnun eder.**

-----oo0oo-----

* Evet, bir fende ve bir san'atta mütehasıs bir-iki zâtın o fen ve o san'ata ait hükümleri ve fikirleri, onda ihtisası olmayan bin adamın, -hattâ başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar- muhalif fikirlerini hükümden ıskat ettikleri gibi; bir mes'eledede, **meselâ** ramazan hilâlini yevm-i şekte isbat etmek ve "Süt konservelerine benzeyen ceviz-i hindî bahçesi rûy-i zeminde var" diye dava etmekte iki isbat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip davayı kazanıyorlar. Çünkü isbat eden yalnız bir ceviz-i hindiyi veyahut yerini gösterse kolayca davayı kazanır.

Onu nefy ve inkâr eden, bütün rûy-i zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını göstermekle davasını isbat edebildiği gibi; Cennet'i ve dâr-ı saadeti ihbar ve isbat eden yalnız bir izini, sinemada gibi keşfen bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı halde; onu nefy ve inkâr eden, bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini isbat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki; hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatlar gibi umum kâinata bakan nefyler, inkârlar (zâtında muhal olmamak şartıyla) isbat edilmez diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-u esasî kabul etmişler.

-----oo0oo-----

* Evet, her baharda müşahede ediyoruz ki: Güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde herbir ağaç, herbir kök, herbir çekirdek, herbir tohum **وَ إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ** âyetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafiziyete şehadet eder. **هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ** âyetindeki dört muazzam hakikat-

ları her şeyde gösterip, hafiziyeti a'zamî derecede ve haşri bahar kolaylığında ve kat'iyetinde bizlere ders verir.

Evet, bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. **Meselâ:** Nasilki bu ağacın menşei olan bir çekirdek **الْأَوَّلُ** ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraitini câmi' bir kutucuktur ki; hafiziyetin azametini isbat eder.

وَالْآخِرُ ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdekleriyle o ağacın işlediği bütün fitrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı sâniyesinin düsturlarını ihtiva eden bir sandukçadır ki, a'zamî derecede hafiziyete şehadet eder.

وَالظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-i cismaniyesi ise, öyle tenasüblü ve san'atlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve zînetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş; güya yetmiş renkli bir huri elbisesidir ki, hafiziyet içinde azamet-i kudret ve kemal-i hikmet ve cemel-i rahmeti gözlere gösterir.

وَالْبَاطِنُ ismine âyine olan o ağacın içindeki makinesi ise, öyle muntazam ve mükemmel ve mu'cizatlı bir fabrika, bir tezgâh, bir kimyahane ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki; hafiziyet içinde kemal-i kudret ve adalet ve cemel-i rahmet ve hikmeti güneş gibi isbat eder.

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-i Evvel cilvesiyle güz mevsiminde hafiziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair İlahî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-i amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafız-i Zülcelali Vel'ikram'ın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor.

Ve senevî zemin ağacının âhiri ise, ikinci günde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esma-i İlahiyeye karşı ettiği bütün fitrî tesbihatlarını ve gelecek bahar haşrinde neşir olabilen bütün sahaif-i a'mallerini, zerrecik ve küçücük kutucukların içine koyup, Hafız-i Zülcelal'in dest-i hikmetine teslim eder. **هُوَ الْآخِرُ** ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zahiri ise, haşrin üçyüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üçyüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp hadsiz rahmaniyet ve rezzakiyet ve rahîmiyet ve kerimiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermeye **هُوَ الظَّاهِرُ** ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip medh ü sena eder, gündüz gibi **وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ** hakikatını gösterir.

Bu haşmetli ağacın bätını ise, hadsiz ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemal-i dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir. Ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadüfün karışmasına bir yer bırakmıyor. **هُوَ الْبَاطِنُ** ismini zeminin içyüzüyle yüzbin dil ile tesbih eden bazı melaike gibi yüzbin tarzlarda ilân edip isbat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafziyeti ve onunla haşır kapısına bir anahtar yaptığı gibi, aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle yine meyveleri âhiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır.

Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve âhirete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz: Nasılki bir saatin sâniyeleri ve dakikaları ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatin milleri birbirine benzer, birbirini isbat eder. Sâniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeğe mecbur olur.

Aynen öyle de; semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelalinin bir saat-ı ekberi olan bu dünyanın sâniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesap eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini isbat eder.

Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın baharı kat'iyetinde fâni dünyanın karanlıklı kışının bâki bir baharı ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsiz emarelerle haber verir diye, Hafız ismi ile **هُوَ الْأَوَّلُ** isimleri, biz Hâlıkımızdan sorduğumuz haşır mes'elesine, mezkûr hakikatla cevap veriyorlar.

-----ooOoo-----

* Hem madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki; insan şu kâinat ağacının en son ve en cem'iyetli meyvesi ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtu Vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsi ve kâinat Kur'anının âyet-i kübrası ve ism-i a'zamı taşıyan âyet-ül kürsisi ve kâinat sarayının en mükerrer misafiri ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa me'zun en faal memuru ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında, vâridat ve sarfiyatına ve zer' ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler san'atlarla techiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nâzırı ve kâinat ülkesinin arz memleketinde, Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı ve cüz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı ve sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrayı omuzuna alan ve önüne iki acib yol açılan, bir yolda zihayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtıyarı, çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî ve kâinat sultanının ism-i a'zamına mazhar ve bütün esmasına en câmi' bir âyinesi ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hâssı ve kâinatın zihayatları içinde en ziyade ihtiyaçlı ve hadsiz fakırla ve aczi ile beraber hadsiz maksadları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir biçare zihayâtı ve istidadca en zengini ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlemlerle âlûde ve bekaya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyıık ve müstehak ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunun tatmin etmeyen ve ona ihsanlar eden zâtı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok hârika bir mu'cize-i kudret-i Samedaniye ve bir acube-i hilkat ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şahadet eden..

Böyle yirmi küllî hakikatlar ile Cenab-ı Hakk'ın Hak ismine bağlanan ve en küçük zihayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafız-ı Zülcelal'in Hafız ismiyle mütemediyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek efalleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve her halde ve hiçbir şübhe getirmeyen ki; bu yirmi hakikatın hükmüyle, insanlar için bir haşır u neşr olacak ve Hak ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücazatını çekecek.

Ve Hafız ismiyle cüz'î-küllî kayd altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek.

Ve dâr-ı bekada saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak.

Ve bu âlemde çok taifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazan karıştıran bir zabıt, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

Yoksa sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fiilen cevap verdiği halde, gök gürültüsü kuvvetinde bekaya ait hadsiz hukuk-u insaniyenin, mezkûr yirmi hakikatlar lisanları ile edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmemek ve o hadsiz hukuku zayi' etmek ve sinek kanadının intizamı şهادetiy- le sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet, bütün o hakikatların bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidad ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabitalarını ve haki- katlarını bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân haricinde ve zalimane bir çirkinliktir ki; Hak ve Hafız ve Hakîm ve Cemil ve Rahîm isimlerine şهادet eden bütün mevcudat onu reddeder. Yüz derece muhal ve bin vecihle mümteni'dir derler. İşte biz Hâlıkımızdan haşre dair sorduğumuz suale, Hak, Hafız, Hakîm, Cemil, Rahîm isimleri cevap verip derler: "Biz, hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şهادet eden mevcudatın tahakkuku misillü, haşır haktır ve muhakkaktır."

Hem madem... Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından kısa kestim. İşte geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen, Cenab-ı Hakk'ın yüz, belki bin esmasının kâinata ba- kan isimlerinin herbirisi, nasilki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle isbat eder. Aynen öyle de; haşri ve dâr-ı âhireti de gösterirler ve kat'iyetle isbat ederler.

Hem nasıl Hâlıkımızdan sorduğumuz sualimize, o Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nâzil ettiği bütün kitablarıyla ve müsemma olduğu ekser isimleriyle bize kudsi ve kat'î cevap veriyor. Aynen öyle de, melaikeleriyle ve onların diliyle daha başka bir tarzda dedirir:

"Sizin zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer te- vatür kuvvetinde hâdiseleri var ve bizim ve ruhanîlerin vücudlarına ve ubudiyetlerine dela- let eden hadsiz emare ve deliller var. Ve biz âhîret salonlarında ve bazı dairelerinde gezdiğimizi, birbirimize mutabık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman söylemiş ve daima da söy- lüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâki ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şübhemiz yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz." diye sualimize cevap veriyorlar.

-----ooOoo-----

Hem madem Hâlıkımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırılmaz ve şaşirtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tayin etmiş. Ve en son elçi olarak göndermiş. Biz dahi, ilmelyakîn mertebesinden aynelyakîn ve hakkalyakîn mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere herşeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlıkımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o zât, Hâlıkımız tarafından herbiri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'a- nın bir mu'cizesi olarak Kur'anın hak ve kelâmullah olduğunu isbat ettiği gibi; Kur'an dahi, kırk nevi i'caz ile, o zâtın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve resulullah olduğunu isbat ederek ikisi beraber, biri âlem-i şهادet lisanı -bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında- diğeri âlem-i gayb lisanı - bütün semavî fermanların ve kâinat hakikatlarının tasdikleri içinde- binler âyâtıyla iddia ve isbat ettikleri hakikat-ı haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettedir.

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrıldıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karı- sını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadakata ve ihlase pek nâdir muvaffak olabilir; o nisbette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi belki baş aşağı, akıl cihetiyle en bıça- resi ve aşağısı olmak vaziyetine düşeceği sırada, âhirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan, pek geniş bir zamana çevirir.

Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücud gösterir. Babasını, dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini, tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennet'te dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder.

Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuddaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri, dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine âlet etmez. Ciddî sadakata ve samimî ihlasa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri, o nisbette -derecesine göre- yükselmeğe başlar. İnsaniyeti teâlî eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan; bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehab ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahub ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

-----oo0oo-----

Hem her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı âhîret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, herbiri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm endişeler ve azablar çeker. O cenneti, cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahetlerle aklını tenvim edip uyutur. (Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor. Başını kuma sokar, tâ görünmesin.) Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece, muvakkat, ibtal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü **meselâ**: Vâlîde ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer.

Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belalardan kurtaramayan evlâdlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ud zannedilen aile hayatı çok cihetlerle saadetini kaybeder ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi, hakikî sadakata ve samimî ihlası ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nisbette küçülür, belki sukut eder.

Eğer âhîrete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı âhîrette saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadakat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa. Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

-----oo0oo-----

Hem herbir şehir kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı âhîret o büyük aile efradında hükmetmezse; güzel ahlâkın esasları olan ihlas, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-yı İlahî, sevab-ı uhrevî yerine garaz, menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi haller meydan alır. Zahirî asayiş ve insaniyet altında, anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamağa başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hanedir ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı âhîret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar. Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'an dersiyile temkin verir.

Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir. Zalime der: "Şiddetli azab var, tokat yiyeceksin." Adaletle başını eğdirir.

İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâki bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmağa çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir. Bunlara kıyasen cüz'î ve küllî herbir taifede hüsn-ü tesirini gösterir, ışıklandırır.

Nev'-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın! İşte iman-ı âhîretin binler faidelerinden işaret ettiğimiz beş-altı nümunelerine sairleri kıyas edilse kat'î anlaşılır ki; iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

-----oo0oo-----

* **Meselâ** "Allahü Ekber" in bir vech-i manası, Cenab-ı Hakk'ın kudreti ve ilmi herşeyin fevkinde büyüktür, hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz. Ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür.

Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür. Her acib ve tavr-ı aklın haricindeki herşeyden daha büyüktür ki, **مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا**

كَنْفَسٍ وَاحِدَةٍ âyetinin sarahat-ı kat'iyyesi ile nev'-i beşerin haşri ve neşri, birtek nefsin icadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mana itibariyledir ki, darb-ı mesel hükmünde büyük musibetlere ve büyük maksadlara karşı, herkes "**Allah büyüktür, Allah büyüktür**" der.. kendine teselli ve kuvvet ve nokta-ı istinad yapar.

-----oo0oo-----

* Evet, **ihtiyacın tekerrürüyle, tekrarın lüzumu haysiyetiyle**, yirmi sene zarfında pek çok müker-
rer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip kıyamette
şeklini değiştirerek dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar
bütün cüz'iyat ve külliyatı, tek bir zâtın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu isbat edecek ve kâinatı ve
arz ve semavatı ve anasını kızdıran ve hiddete getiren nev'-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilka-
ti hesabına gazab-ı İlahî ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek hadsiz hârika ve nihayetsiz dehşetli ve geniş
bir inkılabın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım
âyetleri tekrar etmek; değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukte-
za-yı hale gayet mutabık bir cezalettir ve fesahattir.

Meselâ: Birtek âyet iken yüz ondört defa tekerrür eden "Bismillahirrahmanirrahîm" cümlesi, Risale-i Nur'un Ondördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi; arşı ferşle bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse yine ihtiyaç var. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve ziya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştihak vardır.

Hem meselâ: Sure-i **طسم** de sekiz defa tekrar edilen şu **إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ** âyeti, o surede hikâye edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azablarını, kâinatın netice-i hilka-
ti hesabına ve rububiyet-i âmmenin namına o binler hakikat kuvvetinde olan âyeti tekrar ederek, izzet-i
Rabbaniye o zalim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlahiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders
vermek için binler defa tekrar olsa yine ihtiyaç ve iştihak var ve i'cazlı ve îcazlı bir ulvî belâgattir.

Hem meselâ: Sure-i Rahman'da tekrar edilen **فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ** âyeti ile Sure-i Mürselât'ta **وَيْلٌ**
لِّلْمُكذِّبِينَ âyeti, cinn ve nev'-i beşerin, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hil-
kat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlahiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden
küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlukatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arz ve
semavata tehdidkârane haykıran bu iki âyet, böyle binler hakikatlarla alâkadar ve binler mes'e-
le kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse yine lüzum var ve celalli bir i'caz ve cemalli bir
îcaz-ı belâgattir.

Hem meselâ: Kur'anın hakikî ve tam bir nevi münacatı ve Kur'andan çıkan bir çeşit hülâsası
olan Cevşen-ül Kebir namındaki münacat-ı Peygamberîde yüz defa **سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ**
الْأَمَانُ خَلِّصْنَا وَاجِرْنَا وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ cümlesinin tekrarında tevhid gibi kâinatça en büyük hakikat ve
tesbih ve takdis gibi, mahlukatın rububiyete karşı üç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli vazifesi ve

şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev'-i insanın en dehşetli mes'elesi ve ubudiyet ve acz-i beşerinin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse yine azdır.

her makamda çok makasıd-ı irşadiye ve Kur'anıyeyi ders vermesiyle Mekkiye âyetlerin tarz-ı belâgatlarından ayrı ve parlak mu'cizane bir cezalet izhar eder. Bazan iki kelimedede **meselâ** رَبُّ الْعَالَمِينَ ve رَبُّكَ de, رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vâhidiyeti bildirir. Ehadiyet içinde vâhidiyeti ifade eder. Hattâ bir cümlede; bir zerreyi bir gözbebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, Güneş'i dahi aynı âyetle, aynı çekiçle göğün gözbebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar. **Meselâ:** حَلَقَ

وَيُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ âyetinden sonra وَيُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ âyetinin akabinde

هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. "Zemin ve göklerin haşmet-i hilkatinde kalbin dahi hatıratını bilir, idare eder." der, tarzında bir beyanat cihetiyle o sade ve ümmiyet mertebesini ve avamın fehmini nazara alan o basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşadkâr bir mükâlemeye döner.

Ehemmiyetli Bir Sual: "Bazan bir hakikat, sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve âdi bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. **Meselâ:** "Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması" içinde وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatça münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?"

Elcevab: Herbiri birer küçük Kur'an olan ekser uzun sure ve mutavassıtlarda ve çok sahife ve makamlarda yalnız iki-üç maksad değil, belki Kur'an mahiyeti, hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şariat ve hikmet ve irşad gibi, çok kitablari ve ayrı ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlahiyenin herşeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bir nevi kıraatı olan Kur'an, elbette her makamda, hattâ bazan bir sahifede çok maksadları takiben marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlarından ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, **meselâ** zahirce zaîf bir münasebetle, başka bir ders açar ve o zaîf münasebete çok kuvvetli münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâgatı yükselenir.

-----oo0oo-----

en elzem ve en zarurî mes'eleleri teslim ettirmek için Kur'an, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa yine israf değil ki, milyonlar kerre tekrar ile o bahisler Kur'anda okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez.

Meselâ: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

أَبَدًا âyetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikatı, biçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-ı mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını i'dam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırdığından, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat kadar ehemmiyet verilse yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsiz kıymetdar mes'eleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılabları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve isbata çalışan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan elbette sarıhan ve zimnen ve işaretten binler defa o mes'elelere nazar-ı dikkati

celbetmek; değil israf, belki ekmek, ilâç, hava, ziya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelerdir.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ:** **الظَّالِمِينَ لَهُمْ** ve **إِنَّ الْكَافِرِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ**

عَذَابِ آلِيمٍ gibi tehdid âyetlerini Kur'an gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla

zikretmesinin hikmeti ise; -Risale-i Nur'da kat'î isbat edildiği gibi- beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlukatın hukukuna öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasını hiddete getirip tufanlar ile

o zalimleri tokatlıyor. Ve **إِذَا الْقَوَا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ**

تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ âyetinin sarahatıyla o zalim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor

ki, hiddetinden parçalanmak derecesine geliyor. İşte böyle bir cinayet-i âmmeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasına değil, belki zalimane cinayetinin azametine ve kâfirane tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat kendi raiyetinin hukuklarının ehemmiyetini ve o münkirlere küfür ve zulmündeki nihayetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden beri yüzer milyon insanlar hergün usanmadan kemal-i iştiaqla ve ihtiyaçla okurlar.

Evet hergün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, o geçici herbir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve iştiaqla "Lâ ilahe illallah" cümlesini binler defa tekrar ile o değişen perdeler ve âlemlere herbirisine bir "Lâ ilahe illallah"ı lâmba yaptığı gibi, öyle de: O kesretli, geçici perdeleri ve tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in'ikas eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahid olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için, o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezeli'nin şiddetli ve inadları kıran tehditlerini, her vakit Kur'anı okumakla tahattur edip, nefsin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'an gayet mu'cizane tekrar eder ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrarla tehdidat-ı Kur'anıyeyi hakikatsiz tevehhüm etmekten, şeytan bile kaçır. Ve onları dinlemeyen münkirlere Cehennem azabı ayn-ı adalettir, diye gösterir.

-----oo0oo-----

Hem meselâ: Asâ-yı Musa gibi çok hikmetleri ve faideleri bulunan kıssa-i Musa'nın (A.S.) ve sair enbiyanın kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini hüccet gösterip onların umumunu inkâr edemeyen, bu zâtın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakit bütün Kur'anı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından herbir uzun ve mutavassit sureyi birer küçük Kur'an hükmüne getirmek için ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi; değil israf belki mu'cizane bir belâgattir ve hâdise-i Muhammediye bütün benî-Âdem'in en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli mes'elesi olduğunu ders vermektir.

-----oo0oo-----

Evet, Kur'anda Zât-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla "Lâ ilahe illallah" rüknüne denk tutulan "Muhammedürresulullah" ve risalet-i Muhammediye kâinatın en büyük hakikatı ve Zât-ı Ahmediye, bütün mahlukatın en eşrefi ve hakikat-ı Muhammediye tabir edilen küllî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsi, iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu hârika makama liyakatına pekçok hüccetler ve emareleri, kat'î bir surette Risale-i Nur'da isbat edilmiş.

hadsiz kıymetdar mes'eleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılabları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve isbata alışan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan elbette sarihan ve zımnen ve işareten binler defa o mes'elelere nazar-ı dikkati celbetmek; değil israf, belki ekmek, ilâç, hava, ziya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelerdir.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ**: **إِنَّ الْكَافِرِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ** ve **الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** gibi tehdid âyetlerini Kur'an gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise; -Risale-i Nur'da kat'î isbat edildiği gibi- beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlukatın hukukuna öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasını hiddete getirip tufanlar ile o zalimleri tokatlıyor. Ve **إِذَا الْقُوَا فِيهَا إِذَا الْقُوَا فِيهَا** âyetinin sarahatıyla o zalim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parçalanmak derecesine geliyor.

İşte böyle bir cinayet-i âmmeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasına değil, belki zalimane cinayetinin azametine ve kâfirane tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat kendi raiyetinin hukuklarının ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden beri yüzer milyon insanlar hergün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

Birinci kısım neticeleri, Sâni'-i Zülcelal'in esmasına bakar. **Meselâ**: Nasilki bir usta hârîka bir makinayı yapsa; onu takdir eden herkes o zâta "Mâşâallah, bârekâllah" deyip alkışlar. Öyle de: O makina dahi, ondan maksud neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı haliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zihayat ve herşey böyle bir makinadır, ustasını tebriklerle alkışlar.

-----oo0oo-----

* **Meselâ**, felsefenin ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-ı arziye ve vaziyet-i fitriyesini, bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda Sevr ve Hut namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yani nezaretlerinde ve Cennet'ten getirilen ve fâni küre-i arzın bâki bir temel taşı olmak, yani ileride bâki Cennet'e bir kısmını devretmeğe bir işaret için Sahret namında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istinad edilmiş diye Benî-İsrail'in eski peygamberlerinden rivayet var ve İbn-i Abbas'tan dahi mervîdir. Maatteessüf bu kudsî mana, mürur-u zamanla bu teşbih, avamın nazarında hakikat telakki edilmekle, aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havada geldikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette onların ve küre-i arzın, üstünde duracak cismanî taş ve balığa ve öküze ihtiyaçları yoktur.

-----oo0oo-----

Hem **meselâ** küre-i arz, küre-i arzın neveleri adedince başlar ve o nevelerin ferdleri sayısınca diller ve o ferdlerin a'za ve yaprak ve meyveleri mikdarınca tesbihatlar yaptığı için elbette o haşmetli ve şuursuz ubudiyet-i fitriyeyi bilerek, şuurdarane temsil edip dergâh-ı İlahiyeye takdim etmek için kırkbin başlı ve her baş kırkbin dil ile ve herbir dil ile kırkbin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakikat olarak Muhbir-i Sadık haber vermiş.

Ve hilkat-ı kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebat-ı Rabbaniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrail (A.S.) ve zihayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ve ölümlerle terhis etmekteki Hâlık'a mahsus olan icraat-ı İlahiyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârane nezaret eden İsrail (A.S.) ve Azrail (A.S.) ve hayat dairesinde rahmetin en cem'iyetli, en geniş, en zevkli olan rızıkta ihsanat-ı Rahmaniyyeye nezaretle beraber şuursuz şükürleri şuur ile temsil eden Mikâil (A.S.) gibi meleklerin pek acib mahiyette bulunmaları ve vücudları ve ruhların bekaları, saltanat ve haşmet-i rububiyetin muktezasıdır. Onların ve herbirinin mahsus taifelerinin vücudları, kâinatta güneş gibi görü-

nen saltanat ve haşmetin vücudu derecesinde kat'îdir ve şübhesizdir. Melaikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsin.

-----oo0oo-----

* **Meselâ:** Başta **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ** cümlesi, bin üçyüz elliiki veya dört (1352-1354) tarihine hesab-ı ebcedî ve cifrîyle tevafuk edip nev'-i beşerde en geniş hırs ve hasedle ve birinci harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan ikinci harb-i umumîye işaret eder. Ve ümmet-i Muhammediyeye (A.S.M.) manen der: "Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz." Ve bir mana-yı remziyle, Kur'an'ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur şakirdlerine hususî bir iltifat ile onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden aynı tarihiyle kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akîm bırakılmasına remzen haber verir; manen "İstiaze ediniz" emreder gibi bir remz verir.

-----oo0oo-----

Hem Mesela **مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ** cümlesi -şedde sayılmaz- bin üçyüz altmış bir (1361) ederek bu

emsalsiz harbin merhametsiz ve zalimane tahribatına rumi ve hicri tarihiyle parmak bastığı gibi; aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur'anın hizmetine çalışan Nur şakirdlerinin geniş bir imha plânından ve elîm ve dehşetli bir beladan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mana-yı remzî ile onlara da bakar. "Halk'ın şerrinden kendinizi koruyunuz" gizli bir îma ile der.

-----oo0oo-----

Hem meselâ **الْغَفَّاتِ فِي الْعُقَدِ** cümlesi -şeddeler sayılmaz- bin üçyüz yirmisekiz (1328);

eğer şeddedeki (lâm) sayılsa, bin üçyüz ellisekiz (1358) adediyle bu umumî harbleri yapan ecnebi gad-darların, hırs ve hased ile bizdeki Hürriyet İnkılabı'nın Kur'an lehindeki neticelerini bozmak fikri ile tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan Harbleri ve Birinci Harb-i Umumî'nin patlamasıyla maddî ve manevî şerlerini, siyasî diplomatların radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyane mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevafuk ederek, **الْغَفَّاتِ فِي الْعُقَدِ** in tam manasına tetabuk eder.

-----oo0oo-----

Hem meselâ **وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ** cümlesi -şedde ve tenvin sayılmaz- yine bin üçyüz

kırkyedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebi muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde ikinci harb-i umumîyi ihzar eden dehşetli hasedler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mana-yı işarı ile tam tamına tevafuku ve manen tetabuku, elbette bu kudsî surenin bir lem'a-i i'caz-ı gaybîsidir.

-----oo0oo-----

ON ÜÇÜNCÜ ŞUA

* Madem Kur'an bir hutbe-i ezeliyedir, nev'-i beşerin umum tabakatıyla ve ehl-i ibadetin bütün taifele-riyle konuşur; elbette onlara göre müteaddid manaları ve küllî manasının çok mertebeleri bulunacak. Bazı müfessirler, yalnız en umumî veya en sarîh veya vâcib veya bir sünnet-i müekkedeyi ifade eden

manayı tercih eder. **Meselâ** bu âyette **وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ** dan ehemmiyetli bir sünnet olan iki

rek'at teheccüd namazını ve **إِدْبَارَ النُّجُومِ** dan, bir sünnet-i müekkede olan sabah fecir sünnetini zikretmiş. Yoksa evvelki mananın daha çok efradı var. Kardeşim, seninle konuşmak kesilmemiş.

-----oo0oo-----

* Risale-i Kader'de beyan edildiği gibi, **her hâdisede iki sebep var**: Biri zahîrîdir ki; insanlar ona göre hükmederler, çok defa zulmederler. Biri de hakikîdir ki; Kader-i İlahî ona göre hükmeder, o aynı hâdisede beşer zulmünün altında adalet eder. **Meselâ** bir adam, yapmadığı bir sirkat ile zulmen hapse atılır. Fakat gizli bir cinayetine binaen, kader dahi hapsine hüküm verir, aynı zulm-ü beşer içinde adalet eder.

-----oo0oo-----

ON DÖRDÜNCÜ ŞUA

* Sonra bazı zâtlar, âhîrzaman hâdisatını haber veren müteşabih hadîsleri sual etmek münasebetiyle, o eski risalenin aslını tanzim ettim. Risale-i Nur'un Beşinci Şuaı namını aldı. Risale-i Nur'un numaraları, te'lif tertibiyle değil. **Meselâ**, Otuzüçüncü Mektub, Birinci Mektub'dan daha evvel te'lif edilmiş ve bu Beşinci Şua'nın aslı ve Risale-i Nur'un bir kısım eczaları, Risale-i Nur'dan evvel te'lif edilmiş.

Her ne ise... Bu makamda bir müddeiumumînin, Mustafa Kemal'e dostluğu taassubuyla, kanunsuz ve lüzumsuz ve yanlış itiraz ve sualleri beni bu saded harici gibi izahatı vermeğe mecbur eyledi. Ben onun, adliye kanunu namına tamamen şahsî ve kanunsuz bir sözünü misal olarak beyan ediyorum.

-----oo0oo-----

* Acaba 31 Mart hâdisesinde Bâb-ı Seraskerî'de Şeyhülislâm ve ülemayı dinlemeyen sekiz taburu bir nutuk ile itaate getiren bir adam, sekiz sene zarfında -zabıtnamelere göre- çalışmış. Böyle yirmi-otuz adamı kandırabilmiş. **Meselâ**, koca Kastamonu'da beş adamı iğfal edebilmiş denilebilir mi? İşte Kastamonu'da, Denizli hâdisesinde mahrem ve gayr-ı mahrem bütün evrak ve kitablarımı odunlar yığını altından çıkarıp, üç ay tedkikten sonra yalnız Feyzi, Emin, Hilmi, Tevfik ve Sadık'tan başka kimseyi o koca Kastamonu'da bulmadılar.

Bu beş zât ise, lillah için bana şahsî hizmet münasebetiyle ve üçbuçuk senede Emirdağ'ında üç kardeş ve üç-dört adamı bulup göndermişler. Eğer o sathî zabıtnameler gibi yapsa idim, beş-on değil belki beşyüz, belki beşbin ve belki beşyüz bin adamları kandırabilirdim. O zabıtnamelerde ne kadar yanlışlar bulunduğu, Denizli Mahkemesinde söylediğim gibi bir-iki nümuneyi beyan ediyorum: **Üçüncü Vecih**: Hangi mes'ele veya rivayet var ki; meşrebleri, mezhepleri muhtelif âlimlerin bir kitabında ona itiraz edilmesin. **Meselâ**: İslâm içinde birkaç deccal geleceğine dair rivayetlerden birisi bu hadîs-i şerif, sarîh bir surette Cengiz ve Hülâgu fitnesinden haber verir.

لَنْ تَزَالَ الْخِلَافَةُ فِي وَدِّ عَمِّي صِنُو أَبِي الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمَهَا إِلَى الدَّجَالِ Yani "Uzun zaman hilafet-i Abbasiye devam edecek, sonra o saltanat deccal eline geçecek" diye beşyüz seneden sonra İslâm içine bir deccal gelecek, o hilafeti bozacak gibi ki; eşhas-ı âhîrzamandan çok rivayetler haber verdikleri halde, mezhebi ayrı veya fikri müfrit bir kısım ehl-i içtihad kabul etmemişler, mevzu veya zaiftir demişler. Her ne ise.. şimdi bu uzun kıssayı kısa kesmeme sebep, Risale-i Nur ile alâkadar ve Nurlara hücumun aynı zamanında zeminin hiddetini gösteren dört büyük zelzelenin tevafuku gibi bu cevabı yazdığım aynı saatte burada iki şiddetli zelzele vuku buldu.

-----oo0oo-----

* **İkinci Nokta**: Zeval-i lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahi lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetli, safalı günlerini düşünse; teessür ve tahassür elem-i manevisini hissedip "**Eyvah!**" der. Ve geçmiş musi-

betli, elemli günlerini tahattur etse; zevalinden bir manevî lezzet hisseder ki, "Elhamdülillah şükür, o bela sevabını bıraktı gitti" der. Ferah ile teneffüs eder.

Demek bir saat muvakkat elem, zevaliyle ruhta bir manevî lezzet bırakır ve lezzetli saat, bilakis elem bırakır. Madem hakikat budur ve madem geçmiş musibet saatleri, elemli ile beraber madum ve yok olmuş ve gelecek bela günleri şimdi madum ve yoktur ve yoktan elem yok ve madumdan elem gelmez. **Meselâ**, birkaç gün evvel aç ve susuz olmasından, bir-iki gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden, bugün onlar niyetiyle mütemadiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir.

Aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri -ki hiç ve madum ve yok olmuşlar- şimdi onları düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsinin bırakıp, Allah'tan şekva etmek gibi "oof! of!" demek divaneliktir.

Eğer sağa-sola yani geçmiş ve geleceğe karşı sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve o güne karşı tutsa, tam kâfi gelir. Sıkıntı ondan bire iner.

Hattâ şekva olmasın, ben bu üçüncü Medrese-i Yusufiyede, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nur'un hizmetinden mahrumiyetinden gelen me'yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, inayet-i İlahiye bu mezkûr hakikatı gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımın, hapsimden razı oldum. Çünkü benim gibi kabir kapısında bir biçareye, gafletle geçebilir bir saati, on saat ibadet saatleri yapmak büyük bir kârdır diye şükreyledim.

-----oo0oo-----

Ey Hapis Arkadaşlarım Ve Din Kardeşlerim!

Size hem dünya azabından, hem âhiret azabından kurtaracak bir hakikatı beyan etmek, kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ, birisi birisinin kardeşini veya akrabasını öldürmüş. Bir dakika o hiddet yüzünden milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çeker. Ve maktulün akrabası dahi intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçıır. Hem korku, hem hiddet azabını çekiyor.

Bunun tek bir çaresi var: O da, Kur'anın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve insaniyet ve İslâmiyet iktiza ve teşvik ettikleri olan barışmak ve musalaha etmektir. Evet, hakikat ve maslahat sulhtur. Çünkü ecel birdir, değişmez. O maktul, herhalde ecel geldiğinden daha dünyada kalmayacaktı. O katil ise, o kaza-i İlahiyeye vasita olmuş.

Eğer barışmak olmazsa, iki taraf da daima korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki, "Üç günden fazla bir mü'min diğer bir mü'mine küsmemek" İslâmiyet emrediyor.

-----oo0oo-----

* Sen nasıl dünya işlerinde hasları tevkil ettin, erkânların meşveretlerine bıraktın ve isabet ettin. Aynen öyle de; uhrevî ve Kur'anî ve imanî ve ilmî işlerinde dahi Risale-i Nur'u ve şakirdlerinin şahs-ı manevîlerini tevkil eyle. O hâlis, muhlis hasların şahs-ı manevîleri senden çok mükemmel o vazifeni kendi vazifeleriyle beraber yaparlar. Hem daima da şimdiye kadar yapıyorlar. **Meselâ**, seninle görüşen muvakkat bir dirhem ders ve nasihat alsa, Risale-i Nur'dan bir cüz'ünden yüz dirhem ders alabilir. Hem senin yerinde ondan nasihat alır, sohbet eder. Hem Nur şakirdlerinin hasları, bu vazifeni her vakit yapıyorlar. Ve inşaallah pek yüksek bir makamda bulunan ve duası makbul olan onların şahs-ı manevîleri, daimî beraberlerinde bir üstad ve yardımcıdır diye ruhuma hem teselli, hem müjde, hem istirahat verdi.

-----oo0oo-----

* **Meselâ**; ehl-i vukufun hocaları, tam dikkatle Siracünnur'u okumağa mecbur oluyorlar. Hem bu sırada çıkmamızla, bir-iki cihetle hizmet-i imaniyemize bir noksan gelmek ihtimali var. Ben sizlerden şahsen çok ziyade sıkıntı çektiğim halde çıkmak istemiyorum. Siz de mümkün olduğu kadar sabır ve tahammülle ve bu tarz-ı hayata alışmağa ve Nurları yazmak ve okumaktan teselli ve ferah bulmağa çalışınız

-----oo0oo-----

BEŞİNCİ ŞUA

* **İkinci Nokta**: Peygambere bildirilen umûr-u gaybiye, bir kısmı tafsil ile bildirilir. Bu kısımda hiç tasarruf edilmez ve karışamaz. Kur'anın ve hadîs-i kudînin muhkematı gibi. Ve diğer bir kısmı icmal ile bildirilir, tafsilât ve tasviratı onun içtihadına havale edilir. İmana girmeyen hâdisat-ı kevnîyeye ve vukuat-ı istikbaliyeye dair hadîsler gibi. Bu kısımda, Peygamberimiz (Aleyhissalâtu Vesselâm) belâgatıyla - temsiller suretinde- sırr-ı teklif hikmetine muvafık tafsil ve tasvir eder. **Meselâ**: Bir sohbetle derin bir gürültü işitildi.

Ferman etti ki: "Bu gürültü, yetmiş seneden beri Cehennem tarafına yuvarlanan bir taşın bu dakikada Cehennem'in dibine yetişip düşmesinin gürültüsüdür." Bu garib haberden beş-altı dakika sonra birisi geldi dedi: "Ya Resulallah! Yetmiş yaşında bulunan filan münafık vefat etti, Cehennem'e gitti." Peygamber'in yüksek beligane kelâmının tevîlini gösterdi.

İhtar: Hakaik-i imaniyeye girmeyen cüz'î hâdisat-ı istikbaliye, nazar-ı nübüvvetle ehemmiyetsizdir.

-----oo0oo-----

* **Birincisi**: Teşbihler ve temsiller suretinde rivayet edilen bir kısım hadîsler, mürur-u zamanla avamın nazarında hakikat telakki edildiğinden vakıa mutabık çıkmıyor. Ayn-ı hakikat olduğu halde vakıa mutabakatı görünmüyor. **Meselâ**: Hamele-i Arş gibi arzın hamelesinden olan Sevr ve Hut namında ve misalinde iki melaike, koca bir öküz ve pek büyük bir balık tasavvur edilmiş.

İkincisi: Bir kısım hadîsler İslâmların ekseriyeti noktasında veya hükümet-i İslâmiyenin veya merkez-i hilafetin nokta-i nazarında vürûd ettiği halde, umum ehl-i dünyaya şamil zannedilmiş ve bir cihette hususî bulunduğu halde, küllî ve âmm telakki edilmiş. **Meselâ**, rivayette vardır ki: "Bir zaman gelecek, Allah Allah diyen kalmayacak." Yani, zikirhaneler kapanacak ve Türkçe ezan ve kamet okunacak demektir.

-----oo0oo-----

* **Beşinci Nokta**: Hem her iki Deccal'ın asırlarına ait olan hârikaları, onların bahsiyle ve münasebetiyle rivayet edildiğinden onların şahıslarından sudûr edeceği telakki ve tevehhüm edilmesinden, o rivayet müteşabih olmuş, manası gizlenmiş. **Meselâ**, tayyare ve şimendiferle gezmesi...

Hem **meselâ**, meşhur olmuş ki; İslâm Deccalı öldüğü vakit ona hizmet eden şeytan, İstanbul'da Dikili Taş'ta bütün dünyaya bağırarak ve herkes o sesi işitecek ki: "O öldü." Yani pek acib ve şeytanları dahi hayrette bırakan (radyo) ile bağırılacak, haber verilecek.

-----oo0oo-----

Hem Deccal'ın rejimine ve teşkil ettiği komitesine ve hükûmetine ait garib halleri ve dehşetli icraatı, onun şahsiyle münasebetdar rivayet edilmesi cihetiyle manası gizlenmiş. **Meselâ**: "O kadar kuvvetlidir ve devam eder; yalnız Hazret-i İsa (A.S.) onu öldürebilir, başka çare olamaz." rivayet edilmiş. Yani, onun mesleğini ve yırtıcı rejimini bozacak, öldürecek; ancak semavî ve ulvî, hâlis bir din İsevîlerde zuhur edecek ve hakikat-ı Kur'aniyeye iktida ve ittihad eden bu İsevî dinidir ki, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın nüzulü ile o dinsiz meslek mahvolur ölür. Yoksa onun şahsı bir mikrop, bir nezle ile öldürülebilir.

-----oo0oo-----

Hem bir kısım râvilerin kabil-i hata içtihadlarıyla olan tefsirleri ve hükümleri, hadîs kelimelerine karışıp hadîs zannedilir, mana gizlenir.

-----oo0oo-----

* O fitneler nefisleri kendilerine çeker, meftun eder. İnsanlar ihtiyaçlarıyla, belki zevkle irtikâb ederler. **Meselâ**; Rusya'da hamamlarda kadın-erkek beraber çıplak girerler ve kadın kendi güzelliklerini göstermeğe fitraten çok meyyal olmasından seve seve o fitneye atılır, baştan çıkar ve fitraten cemalperest erkekler dahi, nefisine mağlub olup o ateşe sarhoşane bir sürur ile düşer, yanar. İşte dans ve tiyatro gibi o zamanın lehviyatları ve kebairleri ve bid'aları birer cazibedarlık ile pervane gibi nefisperestleri etrafına toplar, sersem eder. Yoksa cebr-i mutlak ile olsa ihtiyar kalmaz, günah dahi olmaz.

-----oo0oo-----

* **Yedinci Mes'ele**: Rivayette var ki: "Süfyan büyük bir âlim olacak, ilim ile dalalete düşer. Ve çok âlimler ona tâbi' olacaklar."

Vel'ilmu indallah, bunun bir tevili şudur ki: Başka padişahlar gibi ya kuvvet ve kudret veya kabîle ve aşiret veya cesaret ve servet gibi vasita-i saltanat olmadığı halde, zekâvetiyle ve fenniyle ve siyasî ilmiyle o mevkii kazanır ve aklıyla çok âlimlerin akıllarını teshir eder, etrafında fetvacı yapar. Ve çok muallimleri kendine tarafdâr eder ve din derslerinden tecerrüd eden maarifi rehber edip tamimine şiddetle çalışır, demektir.

-----oo0oo-----

Sekizinci Mes'ele: Rivayetler, Deccal'ın dehşetli fitnesi İslâmlarda olacağını gösterir ki, bütün ümmet istiaze etmiş.

لا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ Bunun bir tevili şudur ki: İslâmların Deccal'ı ayırır. Hattâ bir kısım ehl-i tahkik İmam-ı Ali'nin (R.A.) dediği gibi demişler ki: Onların Deccal'ı Süfyan'dır. İslâmlar içinde çıkacak, aldatmakla iş görecektir. Kâfirlerin Büyük Deccal'ı ayırır. Yoksa Büyük Deccal'ın cebr u ceberut-u mutlakına karşı itaat etmeyen şehid olur ve istemeyerek itaat eden kâfir olmaz, belki günahkâr da olmaz.

Dokuzuncu Mes'ele: Rivayetlerde, vukuat-ı Süfyaniye ve hâdisat-ı istikbaliye Şam'ın etrafında ve Arabistan'da tasvir edilmiş. Allahu a'lem, bunun bir tevili şudur ki: Merkez-i hilafet eski zamanda Irak'ta ve Şam'da ve Medine'de bulunduğundan, râviler kendi içtihadlarıyla -daimî öyle kalacak gibimane verip "merkez-i hükûmet-i İslâmiye" yakınlarında tasvir etmişler, Haleb ve Şam demişler. Hadîsin mücmel haberlerini, kendi içtihadlarıyla tafsil etmişler.

-----oo0oo-----

Onuncu Mes'ele: Rivayetlerde, eşhas-ı âhîrzamanın fevkalâde iktidarlarından bahsedilmiş.

Vel'ilmü indallah, bunun tevili şudur ki: O şahısların temsil ettikleri manevî şahsiyetin azametinden kinayedir. Bir vakit Rusya'yı mağlub eden Japon Başkumandanının sureti; bir ayağı Bahr-i Muhit'te, diğer ayağı Port Artür Kal'asında olarak gösterildiği gibi, şahs-ı manevînin dehşetli azameti, o şahsiyetin mümessilinde, hem o mümessilin büyük heykellerinde gösteriliyor. Amma fevkalâde ve hârika iktidarları ise, ekser icraatları tahribat ve müştehiyat olduğundan fevkalâde bir iktidar görünür, çünkü tahrib kolaydır. Bir kibrit bir köyü yakar. Müştehiyat ise, nefisler tarafdâr olduğundan çabuk sirayet eder.

-----oo0oo-----

On birinci Mes'ele: Rivayette var ki: "Âhîrzamanda bir erkek kırk kadına nezaret eder."

Allahu a'lem bissavab, bunun iki tevili var:

Birisi: O zamanda meşru nikâh azalır veya Rusya'daki gibi kalkar. Birtek kadına bağlanmaktan kaçıp başıboş kalan, kırk bedbaht kadınlara çoban olur.

İkinci tevili: O fitne zamanında, harblerde erkeklerin çoğu telef olmasından, hem bir hikmete binaen ekser tevellüdat kızlar bulunmasından kinayedir. Belki hürriyet-i nisvan ve tam serbestiyetleri kadınlık şehvetini şiddetle ateşlendirdiğinden fitratça erkeğine galebe eder; veledi kendi suretine çekmeğe sebebiyet verdiğiinden, emr-i İlahiyle kızlar pekçok olur.

-----oo0oo-----

Onikinci Mes'ele: Rivayetlerde var ki: "Deccal'ın birinci günü bir senedir, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü bir gündür."

لا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ Bunun iki tevili vardır:

Birisi: Büyük Deccal'ın kutb-u şimalî dairesinde ve şimal tarafında zuhur edeceğine kinaye ve işaretir. Çünkü kutb-u şimalinin mevkiinde bütün sene, bir gece bir gündüzdür. Bir gün şimendifer ile bu tarafa gelse, yaz mevsiminde bir ay mütemadiyen güneş gurub etmez. Daha bir gün otomobil ile gelse, bir haftada daima güneş görünür. Ben Rusya'daki esaretimde bu mevkiye yakın bulunuyordum. Demek büyük Deccal, şimalden bu tarafa tecavüz edeceğine mu'cizane bir ihbardır.

İkinci tevili ise: Hem büyük Deccal'ın, hem İslâm Deccal'ının üç devre-i istibadları manasında üç eyyam var. "Bir günü, yani bir devre-i hükûmetinde öyle büyük icraat yapar ki, üçyüz senede yapılmaz. İkinci günü, yani ikinci devresi, bir senede otuz senede yapılmayan işleri yaptırır. Üçüncü günü ve devresi, bir senede yaptığı tebdiller on senede yapılmaz. Dördüncü günü ve devresi âdileşir, bir şey yapmaz, yalnız vaziyeti muhafazaya çalışır." diye, gayet yüksek bir belâgatla ümmetine haber vermiş.

-----oo0oo-----

On üçüncü Mes'ele: Kat'î ve sahih rivayette var ki: "İsa Aleyhisselâm büyük Deccal'ı öldürür."

Vellilmü indallah, bunun da iki vechi var:

Bir vechi şudur ki: Sihir ve manyetizma ve ispartizma gibi istidracî hârikalarıyla kendini muhafaza eden ve herkesi teshir eden o dehşetli Deccal'ı öldürebilecek, mesleğini değiştirecek; ancak hârika ve mu'cizatlı ve umumun makbulü bir zât olabilir ki: O zât, en ziyade alâkadar ve ekser insanların peygamberi olan Hazret-i İsa Aleyhisselâm'dır.

İkinci vechi şudur ki: Şahs-ı İsa Aleyhisselâm'ın kılıncı ile maktul olan şahs-ı Deccal'ın teşkil ettiği dehşetli maddiyyunluk ve dinsizliğin azametli heykeli ve şahs-ı manevîsini öldürecek ve inkâr-ı uluhiyet olan fikr-i küfrîsini mahvedecek ancak İsevî ruhanîleridir ki; o ruhanîler, din-i İsevî'nin hakikatını hakikat-ı İslâmiye ile mezcederek o kuvvetle onu dağıtacak, manen öldürecek. Hattâ "Hazret-i İsa Aleyhisselâm gelir. Hazret-i Mehdi'ye namazda iktida eder, tâbi' olur." diye rivayeti bu ittifaka ve hakikat-ı Kur'anîyenin metbuiyetine ve hâkimiyetine işaret eder.

-----oo0oo-----

On dördüncü Mes'ele: Rivayette var ki: "Deccal'ın mühim kuvveti yahudidir. Yahudiler seve rek tâbi' olurlar."

Allahu a'lem, diyebiliriz ki, bu rivayetin bir parça tevili Rusya'da çıkmış. Çünkü her hükûmetin zulmünü gören Yahudiler, Almanya memleketinde kesretle toplanıp intikamlarını almak için, Komünist Komitesi'nin tesisinde mühim bir rol ile yahudi milletinden olan "Troçki" namında dehşetli bir adamı, Rusya'nın başkumandanlığına ve terbiyegerdeleri olan meşhur Lenin'den sonra Rus hükûmetinin başı-

na geçirerek Rusya'nın başını patlatıp bin senelik mahsulâtını yaktırdılar. Büyük Deccal'ın komitesini ve bir kısım icraatını gösterdiler. Ve sair hükûmetlerde dahi ehemmiyetli sarsıntılar verip karıştırdılar.

-----oo0oo-----

On beşinci Mes'ele: Ye'cüc ve Me'cüc hâdisatının icmalı Kur'anda olduğu gibi, rivayette bir kısım tafsilât var. Ve o tafsilât ise, Kur'anın muhkematından olan icmalı gibi muhkem değil, belki bir derece müteşabih sayılır. Onlar tevil isterler. Belki râvilerin içtihadları karışmasıyla tabir isterler.

Evet **لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ** Bunun bir tevili şudur ki: Kur'anın lisan-ı semavîsinde Ye'cüc ve Me'cüc namı verilen Mançur ve Moğol kabîleleri, eski zamanda Çin-i Maçın'den bir kısım başka kabîleleri beraber alarak kaç defa Asya ve Avrupa'yı herc ü merc ettikleri gibi, gelecek zamanlarda dahi dünyayı zîr ü zeber edeceklerine işaret ve kinayedir. Hattâ şimdi de komünistlik içindeki anarşistin ehemmiyetli efradı onlardandır.

Evet, ihtilâl-i Fransavîde hürriyetperverlik tohumuyla ve aşılmasıyla sosyalistlik türedi, tevellüd etti. Ve sosyalistlik ise bir kısım mukaddesatı tahrib ettiğinden, aşladığı fikir bilâhere bolşevikliğe inkılab etti. Ve bolşeviklik dahi çok mukaddesat-ı ahlâkiye ve kalbiye ve insaniyeyi bozduğundan, elbette etkileri tohumlar hiç bir kayıd ve hürmet tanımayan anarşistlik mahsulünü verecek. Çünkü kalb-i insanîden hürmet ve merhamet çıksa; akıl ve zekâvet, o insanları gayet dehşetli ve gaddar canavarlar hükmüne geçirir, daha siyasetle idare edilmez. Ve anarşistlik fikrinin tam yeri ise; hem mazlum kalabalıklı, hem medeniyette ve hâkimiyette geri kalan çapulcu kabîleler olacak. Ve o şeraite muvafık insanlar ise, Çin-i Maçın'de kırk günlük bir mesafede yapılan ve acaib-i seb'a-i âlemden birisi bulunan Sedd-i Çinî'nin binasına sebebiyet veren Mançur ve Moğol ve bir kısım Kırgız kabîleleridir ki, Kur'an'ın mücmel haberini tefsir eden Zât-ı Ahmedîye (Aleyhissalâtü Vesselâm) mu'cizane ve muhakkikane haber vermiş.

-----oo0oo-----

On altıncı Mes'ele: Rivayette var ki: -İsa Aleyhisselâm Deccal'ı öldürdüğü münasebetiyle-"Deccal'ın fevkalâde büyük ve minareden daha yüksek bir azamet-i heykelde ve Hazret-i İsa Aleyhisselâm ona nisbeten çok küçük bulunduğunu" gösterir.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ Bunun bir tevili şu olmak gerektir ki: İsa Aleyhisselâm'ı nur-u iman ile tanıyan ve tâbi' olan cemaat-ı ruhaniye-i mücahidînin kemmiyeti, Deccal'ın mektebce ve askerce ilmî ve maddî ordularına nisbeten çok az ve küçük olmasına işaret ve kinayedir.

-----oo0oo-----

On yedinci Mes'ele: Rivayette var ki: "Deccal çıktığı gün bütün dünya işitir ve kırk günde dünyayı gezer ve hârikulâde bir eşeği vardır."

Allahu a'lem, bu rivayetler tamamen sahih olmak şartıyla tevilleri şudur: Bu rivayetler mu'cizane haber verir ki, "Deccal zamanında vasıta-i muhabere ve seyahat o derece terakki edecek ki, bir hâdis bir günde umum dünyada işitilecek. Radyo ile bağıırır, şark garb işitir ve umum ceridelerinde okunacak. Ve bir adam kırk günde dünyayı devredecek ve yedi kıt'asını ve yetmiş hükûmetini görecektir ve gezecek." diye zuhurundan on asır evvel telgraf, telefon, radyo, şimendifer, tayyareden mu'cizane haber verir.

Hem Deccal, deccallık haysiyetiyle değil, belki gayet müstebid bir kral sıfatıyla işitilir. Ve gezmesi de her yeri istilâ etmek için değil, belki fitneyi uyandırmak ve insanları baştan çıkarmak içindir. Ve bindiği merkebi ve himarı ise; ya şimendiferdir ki bir kulağı ve bir başı cehennem gibi ateş ocağı, diğer kulağı yalancı cennet gibi güzelce tezyin ve tefriş edilmiş. Düşmanlarını ateşli başına, dostlarını ziyafetli başına gönderir. Veyahut onun eşeği, merkebi; dehşetli bir otomobildir veya tayyaredir veyahut..... (sükût lâzım!)

-----oo0oo-----

On sekizinci Mes'ele: Rivayette var ki: "Ümmetim istikametle gitse, ona bir gün var." Yani **فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ** âyetinin sırrıyla bin sene hâkimane ve mükemmel yaşayacak. Eğer istikamette gitmezse, ona yarım gün var. Yani ancak beşyüz sene kadar hâkimiyeti ve galibiyeti muhafaza eder.

Allahu a'lem, bu rivayet kıyametten haber vermek değil; belki İslâmiyetin galibane hâkimiyetinden ve hilafetin saltanatından bahseder ki, ayn-ı hakikat ve bir mu'cize-i gaybiye olarak aynen öyle çıkmış. Çünkü Hilafet-i Abbasiye'nin âhîrinde, onun ehl-i siyaseti istikameti kaybettiği için, beşyüz sene kadar yaşamış. Fakat ümmetin heyet-i mecmuası ise istikameti kaybetmediğinden Hilafet-i Osmaniye imdada gelip binüçyüz sene kadar hâkimiyeti devam ettirmiş. Sonra Osmanlı siyasiyyunları dahi istikameti muhafaza edemediğinden, o da ancak (hilafetle) beşyüz sene yaşayabilmiş. Bu hadîsin mu'cizane ihbarını, Hilafet-i Osmaniye kendi vefatıyla tasdik etmiş. Bu hadîsi başka risalelerde dahi bahsettiğimizden burada kısa kesiyoruz.

-----oo0oo-----

On dokuzuncu Mes'ele: Rivayetlerde, âhîrzamanın alâmetlerinden olan ve Âl-i Beyt-i Nebvî'den Hazret-i Mehdi'nin (Radiyallahü Anh) hakkında ayrı ayrı haberler var. Hattâ bir kısım ehl-i ilim ve ehl-i velayet, eskide onun çıkmasına hükmetmişler.

Allahu a'lem bissavab, bu ayrı ayrı rivayetlerin bir tevili şudur ki: **Büyük Mehdi'nin çok vazifeleri var.**

Ve siyaset âleminde, diyanet âleminde, saltanat âleminde, cihad âlemindeki çok dairelerde icraatları olduğu gibi.. herbir asır me'yusiyet vaktinde, kuvve-i maneviyesini teyid edecek bir nevi Mehdi'ye veyahut Mehdi'nin onların imdadına o vakitte gelmek ihtimaline muhtaç olduğundan; rahmet-i İlahiye ile her devirde belki her asırda bir nevi Mehdi, Âl-i Beyt'ten çıkmış, ceddinin şeriatını muhafaza ve sünnetini ihya etmiş.

Meselâ: Siyaset âleminde Mehdi-i Abbasî ve diyanet âleminde Gavs-ı A'zam ve Şah-ı Nakşibend ve aktab-ı erbaa ve oniki imam gibi Büyük Mehdi'nin bir kısım vazifelerini icra eden zâtlar dahi, -Mehdi hakkında gelen rivayetlerde- medar-ı nazar-ı Muhammed Aleyhissalâtü Ves-selâm olduğundan rivayetler ihtilaf ederek, bir kısım ehl-i hakikat demiş: "Eskide çıkmış." Her ne ise... Bu mes'ele Risale-i Nur'da beyan edildiğinden, onu ona havale ile burada bu kadar deriz ki:

Dünyada mütesanid hiçbir hanedan ve mütevafık hiçbir kabîle ve münevver hiçbir cem'iyet ve cemaat yoktur ki, Âl-i Beyt'in hanedanına ve kabîlesine ve cem'iyetine ve cemaatine yetişebilsin.

Evet yüzer kudsî kahramanları yetiştiren ve binler manevî kumandanları ümmetin başına geçiren ve hakikat-ı Kur'anîyenin mayası ile ve imanın nuruyla ve İslâmiyet'in şerefiyle beslenen, tekemmül eden Âl-i Beyt, elbette âhîrzamanda şeriat-ı Muhammediyeyi ve hakikat-ı Furkanîyeyi ve Sünnet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) ihya ile, ilân ile, icra ile, başkumandanları olan Büyük Mehdi'nin kemal-i adaletini ve hakkaniyetini dünyaya göstermeleri gayet makul olmakla beraber, gayet lâzım ve zarurî ve hayat-ı içtimaiye-i insaniyedeki düsturların muktezasıdır.

-----oo0oo-----

Yirminci Mes'ele: Güneş'in mağribden çıkması ve zeminden dâbbet-ül arzın zuhurudur.

Amma Güneş'in mağribden tulûu ise, bedahet derecesinde bir alâmet-i kıyamettir. Ve bedaheti için, aklın ihtiyarı ile bağlı olan tövbe kapısını kapayan bir hâdise-i semaviye olduğundan tefsiri ve manası zahirdir, teville ihtiyacı yoktur. Yalnız bu kadar var ki: Allahu a'lem, o tulûun sebep-i zahîrîsi: Küre-i Arz kafasının akli hükmünde olan Kur'an onun başından çıkmasıyla zemin divane olup, izn-i İlahî ile

başını başka seyyareye çarpmasıyla hareketinden geri dönüp, garbdan şarka olan seyahatını, irade-i Rabbanî ile şarktan garba tebdil etmekle Güneş garbdan tulûa başlar. Evet arzı şems ile, ferşi arş ile kuvvetli bağlayan hablullah-il metin olan Kur'anın kuvve-i cazibesi kopsa; küre-i arzın ipi çözülür, başı-boş serseri olup aksiyile ve intizamsız hareketinden Güneş garbdan çıkar. Hem müsademe neticesinde emr-i İlahî ile kıyamet kopar diye bir tevili vardır.

Amma "**Dabbet-ül Arz**": Kur'anda gayet mücmel bir işaret ve lisan-ı hâlinden kısacık bir ifade, bir tekellüm var. Tafsilî ise; ben şimdilik, başka mes'eleler gibi kat'î bir kanaatla bilemiyorum. Yalnız bu kadar diyebilirim:

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ Nasilki kavm-i Firavun'a "**Çekirge Âfâtı Ve Bit Belası**" ve Kâ'be tahribine

çalışan Kavm-i Ebrehe'ye "**Ebabil Kuşları**" musallat olmuşlar.

Öyle de: **Süfyan'ın** ve **Deccalların** fitneleriyle bilerek, severek isyan ve tuğyana ve **Ye'cüc** ve **Me'cüc'ün** anarşistliği ile fesada ve canavarlığa giden ve dinsizliğe, küfr ü küfrana düşen insanların akıllarını başlarına getirmek hikmetiyle, arzdan bir hayvan çıkıp musallat olacak, zîr ü zeber edecek. Allahu a'lem, o dabbe bir nev'dir. Çünkü gayet büyük birtek şahıs olsa, her yerde herkese yetişmez. Demek dehşetli bir taife-i hayvaniye olacak.

Belki **إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاتَهُ** âyetinin işaretiyle, o hayvan, dabbet-ül arz denilen ağaç kurtlarıdır ki; insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışından tırnağına kadar yerleşecek. Mü'minler iman bereketiyle ve sefahet ve sû-i istimalâtan tecennüpleriyle kurtulmasına işareten, âyet, iman hususunda o hayvanı konuşurmuş.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

-----oo0oo-----

Sâbık Yirmi Aded Mes'elelere Bir Tetimme Olarak Üç Küçük Mes'eledir.

Birinci Mes'ele: Rivayetlerde Hazret-i İsa Aleyhisselâm'a "**Mesih**" namı verildiği gibi, her iki Deccal'a dahi "**Mesih**" namı verilmiş ve bütün rivayetlerde **مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ** denilmiştir. Bunun hikmeti ve tevili nedir?

Elcevab: Allahu a'lem bunun hikmeti şudur ki: Nasilki emr-i İlahî ile İsa Aleyhisselâm, şeriat-ı Museviyede bir kısım ağır tekâlifi kaldırıp şarab gibi bazı müştehiyatı helâl etmiş. Aynen öyle de; Büyük Deccal, şeytanın iğvası ve hükmü ile şeriat-ı İseviyenin ahkâmını kaldırıp Hristiyanların hayat-ı içtimaiyelerini idare eden rabitaları bozarak, anarşistliği ve Ye'cüc ve Me'cüc'e zemin hazır eder.

Ve İslâm Deccalı olan Süfyan dahi, şeriat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) ebedî bir kısım ahkâmını nefis ve şeytanın desiseleriyle kaldırmağa çalışarak hayat-ı beşeriyenin maddî ve manevî rabitalarını bozarak, serkeş ve sarhoş ve sersem nefisleri başıboş bırakarak, hürmet ve merhamet gibi nurani zincirleri çözer; hevesat-ı müteaffine bataklığında, birbirine saldırmak için cebri bir serbestiyet ve ayn-ı istib-

dad bir hürriyet vermek ile dehşetli bir anarşistliğe meydan açar ki, o vakit o insanlar gayet şiddetli bir istibdattan başka zabt altına alınamaz.

-----oo0oo-----

İkinci Mes'ele: Rivayetlerde her iki Deccal'ın hârikulâde icraatlarından ve pek fevkalâde iktidarlarından ve heybetlerinden bahsedilmiş. Hattâ bedbaht bir kısım insanlar, onlara bir nevi uluhiyet isnad eder diye haber verilmiş. Bunun sebebi nedir?

Elcevab: وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ İcraatları büyük ve hârikulâde olması ise: Ekser tahribat ve hevesata

sevkiyat olduğundan, kolayca hârikulâde öyle işler yaparlar ki; bir rivayette "Bir günleri bir senedir" yani, bir senede yaptıkları işleri, üçyüz senede yapılmaz, denilmiştir. Ve iktidarları pek fevkalâde görünmesi ise, dört cihet ve sebebi var:

Birincisi: İstidrac eseri olarak, müstebidane olan koca hükûmetlerinde, cesur orduların ve faal milletin kuvvetiyle vukua gelen terakkiyat ve iyilikler haksız olarak onlara isnad edilmesiyle binler adam kadar bir iktidar onların şahıslarında tevehhüm edilmeğe sebep olur. Halbuki hakikaten ve kaideten, bir cemaatin hareketiyle vücuda gelen müsbet mehasin ve şeref ve ganîmet o cemaate taksim edilir ve efradına verilir. Ve seyyiat ve tahribat ve zayıat ise, reisinin tedbirsizliğine ve kusurlarına verilir. Meselâ: Bir tabur bir kal'ayı fethetse, ganîmet ve şeref süngülerine aittir. Ve menfî tedbirler ile zayıatlar olsa, kumandanlarına aittir.

İşte hak ve hakikatın bu düstur-u esasiyesine bütün bütün muhalif olarak müsbet terakkiyat ve hasenat o müdhiş başlara ve menfî icraat ve seyyiat bîçare milletlerine verilmesiyle; nefret-i âmmeye lâyık olan o şahıslar, -istidrac cihetiyle- ehl-i gaflet tarafından bir muhabbet-i umumiyyeye mazhar olurlar.

-----oo0oo-----

İkinci cihet ve sebep: Her iki Deccal, a'zamî bir istibdad ve a'zamî bir zulüm ve a'zamî bir şiddet ve dehşet ile hareket ettiklerinden, a'zamî bir iktidar görünür. Evet, öyle acib bir istibdad ki; -kanunlar perdesinde- herkesin vicdanına ve mukaddesatına, hattâ elbisesine müdahale ederler. Zannedirim, asr-ı âhirde İslâm ve Türk hürriyetperverleri, bir hiss-i kabl-el vuku ile bu dehşetli istibdadı hissederek oklar atıp hücum etmişler. Fakat çok aldanıp yanlış bir hedef ve hata bir cephede hücum göstermişler. Hem öyle bir zulüm ve cebir ki, bir adamın yüzünden yüz köyü harab ve yüzer masumları tecziye ve tehcir ile perişan eder.

-----oo0oo-----

Üçüncü cihet ve sebep: Her iki Deccal, Yahudinin İslâm ve Hristiyan aleyhinde şiddetli bir intikam besleyen gizli komitesinin muavenetini ve kadın hürriyetlerinin perdesi altındaki dehşetli bir diğer komitenin yardımını, hattâ İslâm Deccalı masonların komitelerini aldatıp müzaheretlerini kazandıklarından dehşetli bir iktidar zannedilir.

Hem bazı ehl-i velayetin istihracatıyla anlaşılıyor ki, İslâm Devletinin başına geçecek olan Süfyanî Deccal ise; gayet muktedir ve dâhî ve faal ve gösterişi istemeyen ve şahsî olan şan ü şerefe ehemmiyet vermeyen bir sadrazam ve gayet cesur ve iktidarlî ve metin ve cevval ve şöhretperestliğe tenezzül etmeyen bir serasker bulur, onları teshir eder. Onların fevkalâde ve dâhiyane icraatlarını, riyasızlıklarından istifade ile kendi şahsına isnad ve o vasıta ile koca ordunun ve hükûmetin teceddüd ve inkılab ve harb-i umumî inkılabından gelen şiddet-i ihtiyacın sevkiyle işledikleri terakkiyatı şahsına isnad ettirerek şahsında pek acib ve hârika bir iktidar bulunduğunu meddahlar tarafından işaa ettirir.

-----oo0oo-----

Dördüncü cihet ve sebep: Büyük Deccal'ın ispiirtizma nevinden teshir edici hâssaları bulunur. İslâm Deccalı'nın dahi, bir gözünde teshir edici manyetizma bulunur. Hattâ rivayetlerde "Deccal'ın bir gözü kördür" diye nazar-ı dikkati gözüne çevirerek Büyük Deccal'ın bir gözü kör ve ötekinin bir gözü öteki göze nisbeten kör hükmünde olduğunu hadîste kaydetmekle, onlar kâfir-i mutlak olduğundan

yalnız münhasıran bu dünyayı görececek birtek gözü var ve akibeti ve âhireti görebilecek gözleri olmamasına işaret eder.

Ben bir manevî âlemde İslâm Deccalını gördüm. Yalnız birtek gözünde teshirci bir man-yetizma gözümle müşahede ettim ve onu bütün bütün münkir bildim. İşte bu inkâr-ı mutlaktan çıkan bir cür'et ve cesaretle mukaddesata hücum eder. Avam-ı nâs hakikat-ı hali bilmediklerinden, hârikulâde iktidar ve cesaret zannederler.

Hem şanlı ve kahraman bir millet, mağlubiyeti hengâmında, böyle *istidraclı* ve *şanlı* ve *tali'li* ve *muvaffakuyetli* ve *kuvnaz* bir kumandanı bulunduğundan gizli ve dehşetli olan mahiyetine bakmayarak kahramanlık damarıyla onu alkışlar, başına kor, seyyielerini örtmek ister. Fakat kahraman ve mücahid ordunun ve dindar milletin ruhundaki nur-u iman ve Kur'an ışığıyla hakikat-ı hali göreceği ve o kumandanın çok dehşetli tahribatını tamire çalışacağı rivayetlerden anlaşılır.

-----oo0oo-----

Üçüncü Küçük Mes'ele: Medar-ı garabet üç hâdisedir.

Birinci Hâdise: Bir zaman Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh'a yahudi çocukları içinde birisini gösterdi, "İşte sureti" dedi. Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh, "Öyle ise ben bunu öldüreceğim" dedi. Ferman etti: "Eğer bu Süfyan ve İslâm Deccalı olsa, sen öldüremezsin; eğer o olmazsa, onun suretiyle öldürülmez." Bu rivayet işaret eder ki; onun sureti, hâkimiyeti zamanında çok şeylerde görüneceği gibi, kendisi yahudiler içinde tevellüd edecek. Garibdir ki, onun suretindeki bir çocuğu katledecek derecede ona hiddet ve adavet eden Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh, o Süfyan'ın en çok beğendiği ve takdir ettiği ve çok defa ondan senakârane bahsedeceği bir memduhu, Hazret-i Ömer olacakmış.

İkinci Hâdise: O İslâm Deccalı, "Sure-i **وَالَّذِينَ وَ الزَّيْتُونَ**" manasını merak edip soruyor" diye çoklar nakletmişler. Garibdir ki, bu surenin akibinde olan **إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيْطَعَى** suresinde **إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** cümlesi, onun aynı zamanına ve şahsına -cifir ile ve manasıyla- işaret ettiği gibi, ehl-i salâte ve câmilere tâgiyane tecavüz edeceğini gösteriyor.

Demek o istidraclı adam, küçük bir sureyi kendiyle alâkadar hisseder. Fakat yanlış eder, komşusunun kapısını çalar.

Üçüncü Hâdise: Bir rivayette "İslâm Deccalı Horasan taraflarından zuhur edecek" denilmiş. **لَا** **يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ** Bunun bir tevili şudur ki: Şarkın en cesur ve kuvvetli ve kesretli kavmi ve İslâmiyet'in en kahraman ordusu olan Türk milleti, o rivayet zamanında **Horasan taraflarında** bulunup daha Anadolu'yu vatan yapmadığından, o zamandaki meskenini zikretmekle **Süfyanî Deccal** onların içinde zuhur edeceğine işaret eder.

Garibdir hem çok garibdir: Yediyüz sene müddetinde İslâmiyet'in ve Kur'an'ın elinde şeref-şiar, bârika-âsâ bir elmas kılıç olan **Türk milletini ve Türkçülüğü, muvakkaten İslâmiyet'in bir kısım şeairine karşı istimal etmeğe çalışır. Fakat muvaffak olmaz, geri çekilir.**

"*Kahraman Ordu, Dizginini Onun Elinden Kurtarıyor!*" diye rivayetlerden anlaşılıyor.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ * لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ

-----oo0oo-----

ON BEŞİNCİ ŞUA

İkinci Kelime: **وَحْدَهُ** dur. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

Bu kâinatta, her cihette bir birlik, bir vahdet görünüyor. **Meselâ:** Kâinat bir muntazam şehir, bir muhteşem saray, bir mücessem manidar kitab, bir cismanî ve her âyeti, hattâ herbir harfi ve herbir noktası mu'cizekâr bir Kur'an hükmünde bulunmasıyla bir vahdet ve birlik gösterdiği gibi, o sarayın lâmbası bir ve takvimci kandili bir ve ateşli aşçısı bir ve sakacı süngeri, sucusu bir, bir bir bir, tâ binbirler kadar birlikleri ve vahdetleri göstermekle o sarayın ve şehrin, o kitabın, o cismanî Kur'an-ı Kebir'in sahibi, hâkimi, kâtibi, musannifi bilbedahe mevcut ve vâhid ve birdir diye kat'î isbat eder.

-----oo0oo-----

Sekizinci Kelime: **وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ** dur. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

Meselâ: Nasıl gündüzde çalkanan bir deniz yüzünde ve akan bir nehir üstündeki kabarcıklarda görünen güneşçikler gitmeleriyle arkalarından gelen yeni kabarcıklar, aynen gidenler gibi güneşçikleri gösterip gökteki güneşe işaret ve şahadet ederler ve zeval ve vefatlarıyla bir daimî güneşin mevcudiyetine ve bekasına delalet ederler; aynen öyle de: Her vakit değişen kâinat denizinin yüzünde ve tazelenen hadsiz fezasında ve zerrat tarlasında ve bütün hâdisatı ve fâni mevcudatı kucağına alarak beraber çalkanan zaman nehrinin içinde mahlukat, mütemadiyen sür'atle akıp gidiyorlar, zahirî sebepleriyle beraber vefat ediyorlar. Her sene, her gün bir kâinat ölür, bir tazesi yerine gelir.

-----oo0oo-----

Dokuzuncu Kelime: **بِيَدِهِ الْخَيْرُ** dir. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

Görüyoruz ki: Bu kâinatta her daire, her nevi, her tabaka, hattâ her ferd, her a'za, hattâ her bedendeki herbir hüceyrenin ihtiyat rızkını taşıyan bir mahzeni, bir deposu ve levazımâtını yetiştiren, muhafaza eden bir tarlası ve hazinesi var ki; gayet intizam ve mizan ile ve nihayetsiz hikmet ve inayet ile vakti vaktine -muhtacın iktidar ve ihtiyarı haricinde- bir dest-i gaybî tarafından o muhtacın eline veriliyor. **Meselâ:** Dağlar, zîhayata ve insana lâzım olan bütün madenleri, ilâçları ve hayata lâzım şeyleri taşıyor ve birinin emriyle ve tedbirleriyle gayet mükemmel bir hazine, bir anbar olduğu gibi.. zemin dahi bütün o zîhayatın erzaklarını bir Rezzak-ı Hakîm'in kuvvetiyle yetiştiren kemal-i mizan ve intizamla bir tarla, bir harman, bir matbahtır.

Hattâ her insanın ve cismindeki herbir uzvun bir deposu ve mahzeni, hattâ bir hüceyrenin dahi bir ihtiyat mahzencığı bulunması gibi.. git gide tâ dâr-ı âhiretin bir mahzeni dünyadır ve Cennet'in bir tarlası ve deposu, bu âlemdeki hüsünleri ve hasenatları ve nurları mahsul veren âlem-i İslâmiyet ve hakikatlı insanîyet; ve Cehennem'in bir anbarı ise, şerleri ve çirkinleri ve küfürleri mahsul veren ve şer olan ademden gelen ve hayır olan vücut âlemlerini telvis eden pis maddeler, taifeler; ve yıldızların hararet mahzeni Cehennem ve nurlar hazinesi bir Cennet'tir ki; "**Biyedihilhayr**" kelimesi, bütün o hadsiz hazinelere işaretle pek parlak bir hücceti gösteriyor.

-----oo0oo-----

* "Her şeyin anahtarı onun elindedir"- nihayetsiz geniş ve hadsiz hârikalı bir hüccet-i rububiyet ve vahdeti, bütün bütün kör olmayana gösterir. **Meselâ** hadsiz o hazine ve anbarlardan yalnız buna bak ki: Herbiri bir koca ağacın veya bir parlak çiçeğin cihazatını ve mukadderatının programını taşıyan küçücük mahzencikler olan çekirdekler ve tohumların anahtarları elinde bulunan bir Mutasarrıf-ı Hakîm bir çekirdeğin kapıcığını "**Uyan!**" emriyle ve irade anahtarıyla tam mizan-ı nizamla açtığı gibi, zemin hazinesini dahi yağmur anahtarıyla açarak, mahzencikleri ve nebatatın nutfeleri olan bütün habbeleri ve hayvanatın menşelerleri ve kuşların ve sineklerin su ve havadan nutfeleri olan bütün inkişaf emrini alan katreler mahzenciklerini beraber, hatasız açtığı vakitte, kâinatta küllî ve cüz'î, maddî ve manevî bütün hazine ve depoları hikmet ve irade ve rahmet ve meşiet eliyle herbirine mahsus bir anahtarla açtığını bilmek ve görmek istersen, senin bir nevi mahzenciklerin olan kendi kalbine ve dimağına ve cesedine ve midene ve bahçene ve zeminin çiçeği olan bahara ve ondaki çiçeklere ve meyvelere bak ki; kemal-i nizam ve

mizan ve rahmet ve hikmetle bir dest-i gaybî tarafından "emr-i kün feyekûn" tezgâhından gelen ayrı ayrı anahtarlarla açıyor.

Bir dirhem kadar bir kutucuktan bir batman, belki bazan yüz batman taamları kemal-i intizam ile çıkarıyor, zîhayatlara ziyafet veriyor. Acaba böyle muntazam, alîmane, basîrane nihayetsiz bir fiile ve tesadüfsüz tam hikmetli bir san'ata ve yanlızsız tam mizanlı bir tasarrufa ve zulümsüz tam adaletli bir rububiyete hiç mümkün müdür ki; kör kuvvet, sağır tabiat, serseri tesadüf, camid cahil âciz esbab müdahale edebilsin? Ve bütün eşyayı birden görüp ve beraber idare edemeyen ve zerratla seyyarat yıldızları emrinde bulunmayan bir mevcud, bu her cihetle hikmetli, mu'cizeli, mizanlı tasarrufa ve idareye karışabilsin?

-----oo0oo-----

ON BEŞİNCİ ŞUA / FATİHA-İ ŞERİFENİN BİR MUHTASAR HÜLASASI

Üçüncü Kelime: الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ dir. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret:

Evet, kâinatta hadsiz rahmetin mevcudiyeti ve hakikatı, aynen güneşin ziyası gibi görünür. Ve ziyanın güneşe kat'î şهادeti misillü, bu geniş rahmet dahi, perde arkasında bir Rahman-ı Rahîm'e şهادet eder.

Evet rahmetin bir ehemmiyetli kısmı rızıktır ki, Rahman'a Rezzak manası verilir. Rızık ise, o derece zahir bir tarzda bir Rezzak-ı Rahîm'i gösterir ki; zerre kadar şuurunu bulan tasdike mecbur olur. **Meselâ:** Bütün zîhayatın, hususan âcizlerin ve bilhâssa yavruların, bütün zeminde ve fezada ihtiyar ve iktidarlarının haricinde gayet hârika bir tarzda hiçten ve mütemasil çekirdeklerden ve su katrelerinden ve toprak habbeciklerinden yetiştiriyor.

Hattâ ağacın başındaki yuvada kanatsız, zayıf kuşçuklara annelerini emirber nefer gibi gezdirir, rızıklarını getirir. Ve aç bir arslanı yavrusuna müsahhar eder, elde ettiği bir eti yemeyip yavrusuna yedirir. Ve sair hayvanatın ve insanın yavrularına memeler musluğundan âb-ı kevser gibi hoş, mugaddi, safi, hâlis, beyaz sütleri kırmızı kan ve mülevves fişkı içinden bulaşmadan, bulandırmadan imdadlarına gönderir, vâlidelerinin şefkatlerini yardımcı verir.

Ve bir nevi rızık isteyen umum ağaçlara, münasib rızıklarını onlara pek hârika bir tarzda koşturduğu gibi, bir nevi maddî ve manevî rızık isteyen insanın duygularına; akıl, kalb, ruhlarına dahi pek geniş bir sofrayı erzak onlara ihsan ediliyor.

Güya kâinat, gül çiçeğinin yaprakları ve mısır sümbülünün gömlekleri gibi birbiri içinde sarılı, yüzbinler ayrı ayrı, çeşit çeşit sofralardır ki; o sofralar adedince ve onlardaki taamlar ve nimetler mikdarınca diller ile ve ayrı ayrı, küllî ve cüz'î lisanlar ile bir Rahman-ı Rezzak'ı, bir Rahîm-i Kerim'i bütün bütün kör olmayana gösterir.

-----oo0oo-----

* **Eğer denilse:** "Bu dünyadaki musibetler, çirkinlikler, şerler; o ihatalı rahmete münafîdir, bulandırıyor."

Elcevab: Risale-i Kader gibi Nur'un risalelerinde bu dehşetli suale tam cevap verilmiş. Onlara havale ile, kısacık bir işareti şudur:

Herbir unsurun, herbir nev'in, herbir mevcudun, küllî ve cüz'î müteaddid vazifeleri ve o herbir vazifenin çok neticeleri ve meyveleri var.

Ve ekseriyet-i mutlakası, maslahat ve güzel ve hayır ve rahmettirler.

Ve az bir kısmı, kabiliyetsizlere ve yanlış mübâşeret edenlere veya ceza ve terbiyeye müstehak olanlara veya çok hayırları sünbül vermeye vesile olanlara rastgelir. Zahirî, cüz'î bir şer, bir çirkinlik olur; bir merhametsizlik görünür.

* Eğer o cüz'î şer gelmemek için rahmet tarafından o unsur ve küllî mevcut o vazifesinden men'edilse; o vakit bütün hayırlı, güzel sair neticeleri vücut bulmaz. Bir hayrın ademi şer ve bir güzelliğin bozulması çirkinlik olması itibariyle; o neticeler adedince şerler, çirkinlikler, merhametsizlikler husul bulur. Demek birtek şer gelmemek için yüzer şerler, merhametsizlikler irtikâb edilir ki; bütün bütün hikmete, maslahata, rububiyetteki rahmete muhalif düşer. Meselâ: Kar, soğuk, ateş, yağmur gibi nevilerin yüzer hikmetleri, maslahatları içinde bazı dikkatsiz ve ihtiyatsızlar, sù'-i ihtiyarlarıyla kendileri hakkında şer yapsa; meselâ elini ateşe soksa, ateşin hilkatında rahmet yoktur dese; ateşin hadd ü hesaba gelmeyen hayırlı, maslahatlı, merhametli faydaları onu tekzip edip ağzına vurur.

-----oo0oo-----

Hem insanın hodgâm hevesatı ve süflî ve akibeti görmeyen hissiyatı, kâinata cereyan eden rahmaniyet ve hakîmiyet ve rububiyet kanunlarına mikyas ve mehenk ve mizan olamaz. Kendi âyinesinin rengine göre görür. Merhametsiz siyah bir kalb; kâinatı ağlar, çirkin, zulüm ve zulümat suretinde görür. Fakat iman gözüyle baksa; yetmiş güzel hulleleri giymiş bir cennet hurisi gibi, rahmetler ve hayırlar ve hikmetlerden dikilmiş yetmiş binler güzel libasları birbiri üstüne giymiş, daima güler, rahmetle tebessüm eder bir insan-ı ekber ve ondaki insan nev'ini bir kâinat-ı suğra ve herbir insanı bir âlem-i asgar müşahede eder. Bütün ruh u canıyla **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ** der.

-----oo0oo-----

* Ve **نَسْتَعِينُ** nun'unun remziyle mezkûr üç cemaatin, yani mecmu-u kâinattan tâ bir ceseddeki zerrelere cemaatinden herbir taifenin, herbir ferdin fiilî ve halî istianeleri ve duaları var. Ve onların muavenetlerine koşan ve dualarına kabul ile cevap veren bir şefkatli müdebbire, şübhesiz şehadet eder. **Meselâ:** Yirmiüçüncü Söz'ün dediği gibi, zemindeki umum mahlukatın üç nevi duaları pek hârika ve ümidin haricinde kabul olması, bir Rabb-ı Rahîm ve Mücîb'e kat'î şehadet eder.

Evet, **tohumlar ve çekirdekler istidad lisanıyla** herbiri birer ağaç ve birer sünbüle olmayı Hâlıkından isteyip, duaları gözümüz önünde kabul olması gibi; bütün hayvanatın ihtiyac-ı fitrî lisanıyla elleri yetişmediği yerlerden rızıklarını ve hayatlarına lüzumu bulunan ve iktidarlarının haricindeki matlublarını birisinden isteyip o fitrî ihtiyaç diliyle ettikleri bütün dualarını gözümüz önünde kabul eden ve imdadlarına acib ve şuursuz mahlukatı vakti vaktine hikmetle koşturan bir Hâlık-ı Kerim'e zahir şehadet eder. İşte bu iki kısma kıyasen, lisan-ı kal ile edilen duaların bütün nevileri hususan enbiyaların (Aleyhimüsselâm) ve havasların hârika bir surette makbuliyeti, **إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** deki hüccet-i vahdaniyete şehadet eder.

-----oo0oo-----

* Hem **ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise Svrat-ı Müstakim-de**, istikamettir. **Meselâ:** Kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belalı bir belâhete düşer, uzun yollarında tehlikeleri çeker.

Ve kuvve-i gazabiye, hadd-i istikamet olan şecaati takib etmezse; ifratla çok zararlı ve zulümlü tehevüre ve tecebbüre ve tefritle çok zilletli ve elemli cebanet ve korkaklığa düşer.. istikameti kaybetmesinin, hatasının cezası olarak daimî, vicdanî bir azabı çeker.

Ve insandaki kuvve-i sheviye, selâmetli istikameti ve iffeti zayi' etse; ifratla musibetli, rezaleli fücra, fuhşa ve tefritle humuda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrum düşer ve o manevî hastalığın azabını çeker.

-----oo0oo-----

ON BEŞİNCİ ŞUA / BİRİNCİ MAKAM

* Muhammed'in (A.S.M.) risaletine şahadet eden:

Birincisi: On bir hâlâtından çıkan bir hüccet-i risalettir. Evet, okumak ve yazmak öğrenmediği ve ümmi olduğu halde; ondört asrın ukalâsını, feylesoflarını hayrette bırakan ve edyan-ı semaviyede birinciliği kazanan bir din ile birden, tecrübesiz ve def'aten meydana çıkması emsal kabul etmez bir halet olduğu gibi; sözlerinden, fiillerinden, hallerinden çıkan İslâmiyet her zamanda üçyüzelli milyon insanın ruhlarına, nefislerine, akıllarına terbiyekârane ders vermesi ve manevî terakkiyata sevkmesi, emsalsiz bir halettir.

Hem öyle bir şeriatla meydana gelmiş ki; âdilane kanunlarıyla nev'-i beşerin beşten birisini ondört asırda maddî ve manevî terakki içinde idare etmesi misilsiz bir halet olduğu gibi, o zât (A.S.M.) öyle bir iman ve itikadla meydana çıktı ki; bütün ehl-i hakikat her zaman onun mertebe-i imanından feyz almalarıyla beraber en yüksek ve en kuvvetli bir derecededir diye müttefikan tasdikleri ve o zamanda hadsiz muarızlarının ona muhalefeti zerre kadar bir telaş, bir vesvese, bir şübhe vermemesi gösteriyor ki, kuvvet-i imaniyede dahi onun emsali yok ve o küllî yüksek imanı misilsizdir.

Hem öyle bir ubudiyet ve ibadet gösterdi ki; ibtida ve intihayı birleştirip hiç kimseyi taklid etmeyerek, ibadetin en ince esrarını görüp mûraat ederek en dağdağalı zamanlarda dahi tam tamına ubudiyeti yapması emsalsiz bir halet olması gibi, Hâlıkına karşı öyle daavat ve münacat ve ricalar yapmış ki, bu zamana kadar telahuk-u efkârla beraber o mertebeye yetişilmemiş. **Meselâ:** Cevşen-ül Kebir münacatında binbir esma-i İlahiyeyi şefaatchi ederek Hâlıkını öyle bir tarzda tavsif ve tarif eder ki, emsali yok. Ve marifetullahta kimse ona yetişememesi, misilsiz bir halettir.

Hem öyle bir metanetle insanları dine davet ve öyle bir cür'etle risaletini tebliğ etmiş ki; kavmi ve amcası ve dünyanın büyük devletleri ve eski dinlerin etbaları ona muarız ve düşman oldukları halde, zerre kadar korkmayarak, çekinmeyerek umumuna meydan okuması ve başa da çıkarması, emsalsiz bir halettir.

-----oo0oo-----

* **Hem zaman-ı mazi dahi risaletine bir küllî şahiddir ki;** irhasat denilen nübüvvetten evvel zuhur eden ve gelecek peygamberin mu'cizatı sayılan hârikalar, tarihlerde ve siyer kitaplarında kat'î tevâtür tarzında nakledilen pekçok vakıalar, gayet sağlam bir surette risaletine şahadet eder ve çok nevileri var. Bir kısmı, gelecek şahadetlerde beyan edilecek; bir kısmı da Zülfikar'da ve tarih kitaplarında sahih bir surette nakledilmiş. **Meselâ:** Viladet-i Peygamberiyeye (A.S.M.) yakın bir vakitte Kâ'be'yi tahrib etmeğe gelen Ebrehe askerinin başlarına Ebabil kuşlarının elleriyle taşların yağması ve viladet gecesinde Kâ'be'deki sanemlerin baş aşağı düşmesi ve Kısra-yı Fars sarayının harab olması ve ateşperest Mecusilerin bin seneden beri yanması devam eden ateşi o gece sönmesi ve Buheyra-i Rahib ve Halîme-i Sa'diye'nin kat'î ihbarlarıyla, bulutlar mübarek başına gölge etmesi gibi çok hâdiseler, nübüvvetinden evvel nübüvvetini haber vermişler.

-----oo0oo-----

Hem *istikbal*, yani vefatından sonra onun haber verdiği hâdiseler pekçoktur ve çok nevileri var. Birisi, Âl-i Beytine ve ashabına ve fütuhât-ı İslâmiyeye ait ihbarat-ı gaybiyesidir ki, Zülfikar'da Mu'cizat-ı Ahmediye kısmında nakl-i sahih ile seksen vakıanın aynen haber verdiği gibi çıkması, **meselâ Hz. Osman (R.A.) mushaf okurken, Hz. Hüseyin (R.A.) Taff'da yani Kerbelâ'da şehid edilmeleri ve Şam ve İran ve İstanbul'un fetihleri ve Abbâsî Devleti'nin zuhuru ve Cengiz ve Hülâgu** onu mağlub ve mahvetmesi gibi seksen ihbar-ı gaybî mu'cizatı nakl-i sahih ile ve tarih ve siyer kitaplarına istinaden tafsilen yazması gibi, ihbar-ı gaybînin sair nevileriyle ve Muhammed'in (A.S.M.) hakkaniyetine delalet eden pekçok vakıat-ı istikbaliye ile zaman-ı istikbal dahi kuvvetli ve küllî bir surette risalet-i Muhammediyeye (A.S.M.) ve sadıkiyetine şahadet eder demektir.

-----oo0oo-----

ON BEŞİNCİ ŞUA / İKİNCİ MAKAM

Evet, gözümüzle görüyoruz ki; bütün o masum yavrucuklar ve o mübarek mahzencikler, sandıkçıklar; bir Alîm-i Hakîm'in ilmiyle hem umumu, hem herbir ferdi, birden bir uyanmak ve gaye-i hilkatine yürümek için bir hareket alırlar. Hakikat nazarıyla bakanlara "**Bin Bârekâllah! Yüzbin Mâşâallah!**" dedirtirler.

----oo0oo----

Evet, **meselâ**: *Nutfeler, Yumurtalar, Tohumlar, Çekirdekler Herbiri Birden* ilimden gelen bir ince nizam ve o nizam, meharetten gelen tam bir mizan içinde; o mizan, yeni bir tanzim; o ise, taze bir ölçü ve tevzin içinde; o dahi, bir temyiz ve terbiye ve müteşabih emsalinden kasdî farika alâmetleri içinde; o da, san'atlı bir tezyin ve süslemek içinde; bu dahi hakîmane, lâyıık, mükemmel cihazat ve tasvir içinde; bu ise kerimane, rızık isteyenlerin zevklerini memnun etmek için, o mahlukların ve meyvelerin etleri ve yenilen kısımları ihtilaf içinde; bu ise, âlimane, mu'cizane, ayrı ayrı nakışlar, zînetler içinde; bu da, ayrı ayrı güzel, hoş kokular ve lezzetli tatlar içinde ki; kemal-i intizam içinde, birbirinden mütemayiz, ayrı iken kesret ve sür'at ve vüs'at-i mutlaka içinde sehivsiz hatasız, bütün onların suretlerinin inkişafı ve her mevsimde o hârika halin devamı içinde bütün o mübareklerin herbiri ve beraber, bu mezkûr onbeş dil ile ustalarının hârika meharetini ve mu'cizatlı ilmini göze gösterip Allâm-ül Guyub, Vâcib-ül Vücut Sâni'lerini güneş gibi bildiriyorlar. İşte bu pek geniş ve parlak şehadetleri ve Sâni'ini tebrikleri içindir ki, Mi'rac Gecesinde bütün mahlukat hesabına konuşan Zât-ı Muhammediye (A.S.M.) **الْمُبَارَكَاتُ** kelimesini selâm yerinde demiş.

----oo0oo----

* İşte ins ve melek, nasilki imanları ve ubudiyetleriyle Mabud-u Zülcelal'i bildiriyorlar; öyle de: O Hakîm-i Zülcelal dahi o ilâncılara verdiği çok câmi' istidadlarla, pek hârika cihazlarla ve dekaik-i ilmiyeleriyle herbirisini bütün kâinatla alâkadar bir küçük kâinat hükmüne getirmekle kendini pek parlak bir tarzda bildiriyor. **Meselâ**: İnsanın küçücük kafasında ceviz kadar bir yerde kuvve-i hâfıza, kuvve-i hayaliye, kuvve-i müfekkire gibi müteaddid, acib makineleri yaratmak ve kuvve-i hâfızayı bir büyük kütüb-hane hükmüne getirmekle ilm-i ezelinin cilvesiyle güneş gibi kendini gösteriyor.

----oo0oo----

* Evet, görüyoruz ki: **Meselâ** bir sineğin, bir insanın a'zaları ve cihazatı, hattâ cesedinin hüceyratı ve kanındaki kırmızı ve beyaz kürecikleri o derece hassas bir mizan ve ince bir ölçü ile yerleştirilmiş ve o derece birbirine münasib ve uygun ve cesedin sair a'zalarında öyle muntazam bir tenasüb var ki; nihayetsiz bir ilme mâlik olmayan, o vaziyeti onlara vermesi hiçbir cihette imkânı yok.

İşte aynen bütün zîhayat ve enva'-ı mahlukat, zerrattan tâ manzume-i şemsiyedeki seyyarata kadar; öyle tam bir müvazene ve zerre kadar şaşırılmaz bir düzgün ölçü hükmetmesi, ihatalı bir ilme kat'î delalet ve parlak şehadet eder. Demek ilmin her delili, Zât-ı Alîm'in mevcudiyetine dahi delildir. Sıfat mevsufsuz olması muhal ve imkânsız olmasından, bütün hüccetleri Alîm-i Ezeli'nin vücub-u vücuduna kuvvetli ve gayet kat'î bir hüccet-i kübradır.

----oo0oo----

Üçüncü Delil: **وَالْحِكْمُ الْقَصْدِيُّ الْعَامَّةُ** dir. Yani: Bütün kâinatdaki *Hallakuyet* ve faaliyette ve

tebeddülât ve ihya ve tavzifat ve terhisatta bütün masnuatın herbiri ve herbir taifenin tesadüf imkânı olmayan öyle kasdî ve bilerek takılan hikmetleri ve faidelere ve vazifeleri var ve görüyoruz ki; ihatalı bir ilmi bulunmayan, hiçbir cihette, hiçbirisine icad noktasında sahib çıkamaz. **Meselâ**: Hadsiz zîhayattan bir insanın yüz cihazatından birtek cihazı olan lisanı; bir et parçası iken, iki büyük vazifesiyle yüzer hikmetlere, neticelere, meyvelere, faidelere âlet oluyor.

Taamların zevkindeki vazifesi, ayrı ayrı bütün tatları bilerek cesede, mideye haber vermek ve rahmet-i İlahiyenin matbahlarına dikkatli bir müfettiş olmak ve kelimeler vazifesinde kalbe ve ruha

ve dimağa tam bir tercüman ve santral olmak; elbette gayet parlak ve kat'î bir surette ihatalı ilme delalet ve şehadet eder. Birtek dil, hikmetleri ve meyveleriyle böyle delalet etse; hadsiz lisanlar ve hadsiz zîhayatlar, nihayetsiz masnuat, güneş zuhurunda ve gündüz kat'iyetinde nihayetsiz bir ilme delalet ve şehadet ve Allâm-ül Guyub'un daire-i ilminden ve hikmetinden ve meşietinden hariç hiçbir şey yoktur diye ilân ederler.

-----oo0oo-----

* Her şeyin, **hususan nebatat ve eşcar ve hayvanat ve insanların şekilleri ve miktarları**, ilm-i ezelinin iki nev'i olan kaza ve kaderin düsturlarıyla san'atkârane biçilmiş ve herbirinin kametine göre tam münasib dikilmiş, mükemmel giydirilmiş, gayet muntazam birer hikmetli şekil verilmiş. Onlar, herbiri ve beraber, bir nihayetsiz ilme delalet ve bir Sâni'-i Alîm'e adedince şehadet ederler demektir.

Evet, **meselâ** nümune olarak hadsiz misallerinden yalnız tek bir ağaç ve bir ferd-i insana bakıyoruz, görüyoruz ki: Bu meyveli ağaç, o çok cihazatlı insan; hiçbir ressam tam taklidini yapamayacak derecede zahiri ve bâtını, dış ve içi öyle bir gaybî pergârla ve ince bir ilmin kalemiyle hududları çizilmiş ve tam intizamlı her a'zasına münasib suret verilmiş ki, meyve ve neticelerine ve vazife-i fitratlarına yetişsin.

Bu ise nihayetsiz bir ilim ile olabilmesi cihetiyle her şeyin her şeyle münasebetini bilip ve nazara alan ve bu ağaç ve bu insanın bütün emsallerini ve nevilerini ilm-i ezelinin kaza ve kader pergâr ve kalemiyle dış ve iç miktarlarını ve suretlerini hakîmane yapılmasını bilerek işleyen bir Sâni'-i Musavvir, bir Alîm-i Mukaddir'in hadsiz ilmüne ve vücub-u vücuduna nebatat ve hayvanat adedince şehadet ederler demektir.

-----oo0oo-----

Yedinci, Sekizinci Delil: **وَالْأَجَالُ الْمَعِينَةُ وَالْأَرْزَاقُ الْمُقَنَّنَةُ** dir. Yani: Ehemmiyetli bir hikmet

için, zahir nazarda mübhem ve gayr-ı muayyen tevehhüm edilen eceller ve rızıklar, ibham perdesi altında kaza ve kader-i ezelinin defterinde mukadderat-ı hayatiye sahifesinde her zîhayatın eceli mukadder ve muayyendir; tekaddüm, teahhur etmez.

Ve her zîruhun rızkı tayin ve tahsis edilip kaza ve kader levhasında yazıldığına hadsiz deliller var. **Meselâ:** Koca bir ağacın ölmesi, onun bir nevi ruhu olan çekirdeğini onun yerinde vazife görmek için bırakması, bir Alîm-i Hafîz'in hikmetli kanunuyla olması ve bir yavrunun rızkı olan süt memelerden gelmesi ve kan ve fişkı içinden çıkıp hiç bulaşmadan safi, temiz olarak ağızına akması, tesadüf ihtimalini kat'î bir surette red ve bir Rezzak-ı Alîm-i Rahîm'in şefkatli düsturuyla olduğunu gayet kat'î gösteriyor. Bu iki cüz'î misale bütün zîhayat, zîruh kıyas edilsin.

Demek hakikatta hem ecel muayyen ve mukadderdir, hem rızık herkese göre bir taayyün içinde mukadderat defterinde kaydedilmiştir.

Fakat gayet mühim bir hikmet için hem ecel, hem rızık perde-i gaybda ve mübhem ve gayr-ı muayyen ve zahiren tesadüfe bağlı gibi görünüyor.

Eğer ecel güneşin gurubu gibi muayyen olsa idi; yarı ömür gaflet-i mutlakada ve âhirete çalışmamakla zayi' olup, yarı ömürden sonra hergün ölüm darağacı tarafına bir ayak atmak gibi dehşetli bir korku alıp eceldeki musibet yüz derece ziyadeleşmesi sırrıyla, başa gelen musibetler ve hattâ dünyanın eceli olan kıyamet perde-i gaybda merhameten bırakılmış.

Rızık ise; hayattan sonra nimetlerin en büyük bir hazinesi ve şükür ve hamdin en zengin bir menbaı ve ubudiyet ve dua ve ricaların en cem'iyetli bir madeni olmasından, suret-i zahirede mübhem ve tesadüfe bağlı gibi gösterilmiş.

Tâ her vakit Rezzak-ı Kerim'in dergâhına iltica ve rica ve yalvarmak ve hamd ve şükür şefaatiyle rızık istemek kapısı kapanmasın. Yoksa muayyen olsa idi, mahiyeti bütün bütün değışecekti. Şâkirane, minnetdarane ricalar, dualar, belki mütezellilane ubudiyet kapıları kapanırdı.

-----oo0oo-----

* **Sâdisen: İhtilat-ı mutlaka beraber hiç şaşırmadan ve karıştırmadan** herbirisi tam bir imtiyaz ve alâmet-i farika ile o karışık emsalinde ve karanlık yerlerde, **meselâ** toprak altındaki tohumlar gibi şaşırın vaziyetlerde o çok kalabalıklı zihayat makinelerin her birisinin hiçbir cihazatını noksan bırakmayarak mu'cizatlı bir surette yaratılmaları, güneş gibi ilm-i ezeliye delalet ve gündüz gibi Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Mutlak'ın hallakıyetine, rububiyetine şehadet ederler. Risale-i Nur'daki tafsilâta havale edip bu pek uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

-----oo0oo-----

* **Her şey onun irade ve meşietiyile olur. İstedığı olur, istemediği olmaz.**

Her ne isterse yapar. İstemezse, hiçbir şey olmaz.

Bir hüccet şudur: Görüyoruz ki, bu masnuatın herbiri muayyen zâtı, mahsus sıfatı, ayrı hususî mahiyeti, mümtaz farikalı sureti, hadsiz imkânât ve başka tarzlarda olabilir, teşvişçi ihtimalat içinde, neticesiz çok yollarda ve sel gibi akan ve karıştıran ve birbirine zıd unsurların müdahaleleri içinde ve sehiv ve iltibasa sebebiyet veren ve birbirine benzeyen emsalleri içinde bu karmakarışık hallere karşı, o herbir masnuu ince, tam, düzgün bir nizam altına almak ve hassas, cessas, mükemmel bir ölçü ve mizanla her uzvunu ve cihazını tartmak, takmak ve yüzüne süslü, düzgün bir sîma, bir teşahhus vermek ve birbirine muhalif a'zalarını basit, camid, ölü bir maddeden zihayat olarak gayet san'atlı yaratmak..

Meselâ insanı ayrı ayrı yüz cihazatı ile bir katre sudan icad etmek ve kuşu pekçok âlât ve muhtelif cihazlarıyla bir basit yumurtadan inşa edip mu'cizatlı suret giydirmek ve ağacı dal, budak ve müte-nevvi a'za ve eczasıyla basit, camid "**karbon, azot, müvellidülmâ, müvellidülhumuza**"dan tereküb eden bir küçük çekirdekten çıkarmak, muntazam, meyveli bir şekil giydirmek, elbette ve elbette bedahetle, şübhesiz kat'iyetle vücub ve zaruret ve lüzum derecesinde isbat eder ki; o herbir masnuu bütün zerrat ve eczasıyla ve suret ve mahiyetiyle bir Kadîr-i Mutlak'ın irade ve meşietiyile ve ihtiyar ve kasdiyle o mahsus, mükemmel vaziyet veriliyor. Ve herşeye şamil bir iradenin taht-ı hükmündedir.

Ve bu tek masnuun bu şübhesiz tarzda irade-i İlahiyeye delaleti gösteriyor ki, bütün masnuat hadsiz, nihayetsiz ve güneş ve gündüz gibi zahir bir kat'iyette, her şeye şamil irade-i İlahiyeye, adedlerince şehadetler ve bir Kadîr-i Mürîd'in vücub-u vücuduna hadsiz hüccetlerdir.

-----oo0oo-----

* Hem ilm-i İlahînin sâbıkan mezkûr bütün delilleri, aynen iradenin dahi delilleridir. Çünkü, ikisi kudretle beraber iş görüyorlar. Biri birisiz olmaz. Herbir nev'in ve cinsin efradı, a'za-i nev'iyeye ve cinsiyede tevafukları nasıl delalet eder ki Sâni'leri birdir, vâhiddir, ehaddir.. öyle de: Yüzlerinin sîmaları hikmetli bir tarzda birbirinden farikalı ve ayrı olması kat'î delalet eder ki: O Sâni'-i Vâhid-i Ehad, bir fâil-i muhtardır. İrade ve ihtiyar ve meşiet ve kasd ile herşeyi yaratır.

İşte iradeye dair tek ve küllî bir delili beyan eden mezkûr Arabî fıkranın kısaca mealinin tercümesi bitti. İradeye dair pekçok mühim nükteleri, ilim mes'elesi gibi yazmak niyet etmiştim. Fakat semli hastalık dimağıma tam yorgunluk verdiği için başka vakte te'hir edildi.

-----oo0oo-----

* Her şeye kadîr öyle bir kudreti var ki; bütün eşyayı ihata etmiş ve Zât-ı Vâcib-ül Vücud'a lüzum-u zâtî ile ve fenn-i mantık tabirince zaruriyet-i nâşie ile lâzımdır, vâcibdir, infikâki muhaldir, imkânı yoktur. Madem böyle bir lüzumla böyle bir kudret Zât-ı Akdes'tedir, elbette onun zıddı olan acz hiçbir cihetle içine giremez, Zât-ı Kadîr'e ârız olamaz. Madem birşeyde mertebelerin bulunması, onun zıddı içine gir-

mesi ile dir. **Meselâ**; hararetin derece ve mertebeleri soğuşun girmesi ve güzelliğın ise çirkinliğın müdahalesi ile olması ve bu zâfî kudrete zıd olan acz, ona yanaşması hiçbir cihetle imkânı yok.

Elbette o **kudret-i mutlakada mertebeler bulunmaz**. Madem mertebeler onda bulunmaz; elbette o kudrete nisbeten yıldızlar, zerreler müsavi ve cüz' ve küll ve bir ferd ve bütün nevi o kudrete karşı farkları yoktur. Ve bir çekirdek ve koca ağacı ve kâinat ve insan ve bir nefsi diriltmesi ve haşirde bütün zîruhlara ihyası, o kudrete nisbeten müsavidirler ve kolaydır. Büyük-küçük, az-çok; farkı yoktur. Bu hakikata kat'î şahid, hilkat-ı eşyada gördüğümüz kemal-i san'at, nizam, mizan, temyiz, kesret, sür'at-i mutlakada sühulet-i mutlaka ve tam kolaylıktır.

-----oo0oo-----

* Yani, vücud mertebelerinin en kuvvetli ve sarsılmaz olan vücub mertebesinde ve ezeli ve ebedi derecesinde bir vücud sahibi ve maddiyattan münezze ve mücerred ve bütün mahiyetlere mübayin bir mahiyet-i mukaddeseyi taşıyan bir Kadîr-i Mutlak'ın kudretine nisbeten, yıldızlar zerreler gibi ve haşirde bahar misillü ve haşirde bütün insanları diriltmesi bir nefsin ihyası derecesinde kolaydır. Çünkü vücud tabakalarından kuvvetli bir nev'in bir tırnağı, hafif bir tabakanın bir dağını eline alır, çevirir. **Meselâ**; kuvvetli vücud-u haricîden bir âyine ve kuvve-i hâfıza, zaif ve hafif olan vücud-u misalî ve manevîden yüz dağı ve bin kitabı içine alırlar ve çevirebilirler.

İşte vücud-u misalî ne derece kuvvetçe vücud-u haricîden aşağı ise, mümkünatın hâdis ve ârizi vücudları dahi ezeli, sermedî, vâcib bir vücuddan binler derece daha aşağı ve hafiftir ki, o mukaddes vücud, bir zerre tecellisiyle, mümkünatın bir âlemini çevirir. Maatteessüf şimdilik semli hastalık gibi üç ehemmiyetli sebep müsaade etmediklerinden, bu pek uzun hakikati ve nüktelerini Risale-i Nur'a ve başka zamana havale ederiz.

-----oo0oo-----

* **Bir İhtar**: Bu dokuz basamakların hakikatlarının esası ve madeni ve güneşi, Sure-i İhlas'tan **قُلْ هُوَ** **اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ** âyetleridir. Sırr-ı ehadiyet ve samediyet cilvesinden gelen lem'alara kısa işaretlerdir.

Bu yedincinin mealine bir-iki nükte ile gayet muhtasar bakıp, tafsilini Risale-i Nur'a havale ederiz. Yani; göz ve beyindeki acib vazifeleri gören bir zerre, bir yıldızdan ve bir cüz', küll mecmuundan.. **meselâ**; dimağ ve göz, insanın tamamından ve cüz'î bir ferd, hüsn-ü san'atça ve garabet-i hilkatça umum bir neviden ve bir insan, acib cihazlarıyla küllî cins-i hayvandan ve bir fihriste ve program ve kuvve-i hâfıza hükmünde olan bir çekirdek, mükemmel masnuiyeti ve mahzeniyetçe koca ağacından ve bir küçük kâinat olan bir insan, kemal-i hilkatı ve cem'iyetli hârika cihazlarının binler acib vazifeleri görececek bir tarzda mahlukiyeti kâinattan aşağı değıller.

Demek zerreyi icad eden, yıldızın icadından âciz kalamaz.

- Ve lisan gibi bir uzvu halkeden, elbette insanı kolayca halkeder.
- Ve birtek insanı böyle mükemmel yaratan, herhalde bütün hayvanatı kemal-i sühuletle yaratabilecek ve gözümüz önünde yaratıyor.
- Ve çekirdeği bir liste, bir fihriste, bir defter-i kavanin-i emriye, bir ukde-i hayatiye mahiyetinde yaratan, elbette bütün ağaçların hâlıkı olabilir.
- Ve âlemin bir nevi manevî çekirdeği ve cem'iyetli meyvesi olan insanı halk edip bütün esma-i İlahiyeye mazhar ve âyine ve bütün kâinatla alâkadar ve zeminin halifesi yapan zâtın, elbette ve elbette öyle bir kudreti var ki, koca kâinatı insan icadının kolaylığı ve sühuleti derecesinde halkedip tanzim eder.

-----oo0oo-----

Öyle İse; Zerrenin ve cüz' ve cüz'î ve çekirdek ve bir insanın hâlıkı, sâni'i, rabbi kim ise; elbette bedahetle yıldızların ve nevilerin ve küll ve külliyatların ve ağaçların ve bütün kâinatın hâlıkı, sâni'i, rabbi aynen odur. Başka olması muhal ve mümteni'dir.

-----oo0oo-----

* Yani; ehl-i dalalet, **Mezkûr Basamakların Sarsılmaz Hakikatlarını Bilmediklerinden** ve gayet çabuk ve gayet kolaylıkla birden mahlukat vücuda geldiklerinden, teşkili ve bir Sâni'in hadsiz kudretiyle icadı, teşekkül ve kendi kendilerine vücud bulmak tevehhüm edip; hiçbir zihin, hattâ vehim dahi kabul etmediği ve her cihetle muhal ve imkânsız hurafelerin kapısını kendilerine açmışlar. **Meselâ**; o halde zihayatin herbir zerresine hadsiz bir kudret, bir ilim, her şeyi görecek bir göz ve her san'atı yapabilecek bir iktidar vermek lâzım gelir.

Birtek ilahı kabul etmemekle, zerreler adedince ilaheleri mezheblerince kabul etmeğe mecbur olarak Cehennem'in esfel-i safilînine girmeğe müstehak düşerler.

-----oo0oo-----

BİRİNCİ ŞUA

Meselâ; Âyet-i Nur'da, seyahat-ı hayaliye ile hakikat olarak gördüğüm vaziyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilini isteyen Sikke-i Gaybiye'nin âhiline baksın.

-----oo0oo-----

Meselâ: Yirmiikinci Söz'ün iki makamının bürhanlarına ve lem'alarına ve Otuzikinci Söz'ün Birinci Mevkîfina ve Otuzüçüncü Mektub'un pencerelerine ve Asâ-yı Musa'nın onbir hüccetine, sair müvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki; bu zamanda küfr-ü mutlakı ve mütemerrid dalaletin inandını kıracak, parçalayacak Risale-i Nur'da tecelli eden hakikat-ı Kur'aniyedir.

-----oo0oo-----

İhbar-ı gayb nev'inden mu'cizane hem elektriğe, hem Risale-in Nur'a işaret ettiği gibi, ikisinin zuhurlarına ve zaman-ı zuhurlarından sonraki tekemmül zamanlarına ve hilaf-ı âdet vaziyetlerini çok güzel gösteriyor.

-----oo0oo-----

Meselâ, زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ cümlesi der: "Nasilki elektriğin kıymettar metai, ne şarktan ne de garbdan celbedilmiş bir mal değildir.

-----oo0oo-----

* Hem **meselâ** يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَ لَوْ لَمْ تَمَسْسَهُ نَارٌ نُورٌ cümlesi, mana-yı remziyle diyor ki: "Onüçüncü ve ondördüncü asırda semavî lâmbalar ateşsiz yanarlar, ateş dokunmadan parlalar. Onun zamanı yakındır, yani bin ikiyüz seksen (1280) tarihine yakındır. İşte bu cümle ile nasilki elektriğin hilaf-ı âdet keyfiyetini ve geleceğini remzen beyan eder.

Aynen öyle de: **Manevî bir elektrik olan Resail-in Nur** dahi gayet yüksek ve derin bir ilim olduğu halde, külfet-i tahsile ve derse çalışmağa ve başka üstadlardan taallüm edilmeğe ve müderrisînin ağzından iktibas olmağa muhtaç olmadan herkes derecesine göre o ulûm-u âliyeyi, meşakkat ateşine lüzum kalmadan anlayabilir, kendi kendine istifade eder, muhakkik bir âlim olabilir. Hem işaret eder ki; Resail-in Nur müellifi dahi ateşsiz yanar, tahsil için külfet ve ders meşakkatine muhtaç olmadan kendi kendine nurlanır, âlim olur.

Evet, bu cümlenin bu mu'cizane üç işaretini elektrik ve Resail-in Nur hakkında hak olduğu gibi, müellif hakkında dahi ayn-ı hakikattir. Tarihçe-i hayatını okuyanlar ve hemşehrileri bilirler ki; "İzhar" kitabından sonraki medrese usûlünce onbeş sene ders almakla okunan kitapları, Resail-in Nur müellifi yalnız üç ayda tahsil etmiş.

-----oo0oo-----

Hem nasilki bu cümlenin manevî münasebet cihetinde kuvvetli ve letafetli işareti var; öyle de cifrî ve ebcedî tevafukuyla hem elektriğin zaman-ı zuhurunun kurbietini, hem Resail-in Nur'un meydana çıkması, hem de müellifinin veladetini remzen haber veriyor. Bir lem'a-i i'caz daha gösterir. Şöyle ki **يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ** nun makamı, bin ikiyüz yetmişdokuz (1279) olup, **وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ** kısmı ise, iki tenvin iki "nun" sayılmak cihetiyle bin ikiyüz seksendört (1284) ederek hem elektriğin taammümünün kurbietini, hem Resail-in Nur'un yakınlığını, hem ondört sene sonra müellifinin veladetini **يَكَادُ** kelime-i kudsiyesiyle manen işaret ettiği gibi, cifr ile de tam tamına aynı tarihe tevafukla işaret eder.

Malûmdur ki, zaîf ve ince ipler içtima ettikçe kuvvetleşir, kopmaz bir halat olur. Bu sırta binaen, bu âyetin bu işaretleri birbirine kuvvet verir, teyid eder. Tevafuk tam olmazsa da tam hükmünde olur ve işareti, delalet derecesine çıkar.

-----oo0oo-----

O sabit fikir canlandı, bilkuvveden bilfiile çıkmağa başladı.

İşte hem ona, hem Risalet-ün Nur'a çok alâkası bulunan bu bin üçyüz onaltı (1316) tarihine çok âyetler müttefikan bakarlar. **Meselâ:** Nasilki **هَدَيْنِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** âyeti tam tamına tevafukla işaret eder. Aynen öyle de; bir âyet-i meşhure olan **إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** makam-ı cifrîsi şeddeli "nun" bir "nun" sayılsa ve tenvin sayılmazsa bin üçyüz onaltı ederek aynen tam tamına o tarihe işaret eder. Hem nasilki yedi-sekiz surelerde gelen âyetler ve o âyetlerde gelen "**Sırat-ı müstakim**" cümleleri Risalet-ün Nur ismine tevafukla beraber, bu mezkûr iki âyet gibi bir kısmı Risalet-ün Nur te'lifinin tarihini de gösterir.

Aynen öyle de; yedi aded surelerin başlarında yedi defa **تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ** cümle-i kudsiyesi makam-ı cifrîsi olan bin üçyüz onaltı veya yedi (1316-1317) ederek aynen tam tamına o bin üçyüz onaltı tarihine tevafukla işaret ettiği gibi, **طَس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ** âyeti dahi aynen bin üçyüz onaltı ederek o bin üçyüz onaltı tarihine tevafukla işaret eder. Güya nasilki asr-ı saadette Kur'andaki iman hakikatlarına alâmetler, deliller ve o Kitab-ı Mübin'in davalarına bürhanları ve hüccetleri gözlere de göstermek manasında tekrar ile **تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ * تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ * تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ** fermanlarıyla Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan ilânat yapıyor. Öyle de, bu dehşetli asırda dahi bir mana-yı işarîsiyle o âyât-ı Furkaniyenin bürhanları ve hakkaniyetinin alâmetleri ve hakikatlarının hüccetleri ve hak Kelâmullah olduğuna delilleri olan Resail-in Nur'a mana-yı işarîsiyle alâmet ve bürhan ve emare ve delil manasıyla âyâtın âyetleri diye tekrar ile **تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ** ferman ederek nazar-ı dikkati Kur'an hesabına bu asra ve bu asırdaki Resail-in Nur'a çeviriyor itikad ediyorum.

-----oo0oo-----

* **Beşincisi:** Ulûm-u riyaziye ülemasının münasebet-i adediye içinde en latif düsturları ve avamca hârika görünen kanunları, bu hesab-ı tevafukînin cinsindendirler. Hattâ fitrat-ı eşyada Fâtır-ı Hakîm bu tevafuk-u hesabîyi bir düstur-u nizam ve bir kanun-u vahdet ve insicam ve bir medar-ı tenasüb ve ittifak

ve bir namus-u hüsün ve ittisak yapmış. **Meselâ**; nasilki iki elin ve iki ayağın parmakları, a'sabları, kemikleri, hattâ hüceyratları, mesamatları hesabca birbirine tevafuk ederler.

Öyle de; bu ağaç, bu baharda ve geçen bahardaki çiçek, yaprak, meyvece tevafuk ettiği gibi, bu baharda dahi az bir farkla geçen bahara tevafuk ve istikbal baharları dahi mazi baharlarına ihtiyar ve irade-i İlahiyeyi gösteren sırlı ve az farkla muvafakatları, Sâni-i Hakîm-i Zülcemal'in vahdetini gösteren kuvvetli bir **şahid-i vahdaniyettir**.

-----oo0oo-----

İşte madem bu tevafuk-u cifrî ve ebcedî, bir kanun-u ilmî ve bir düstur-u riyazî ve bir namus-u fitrî ve bir usûl-ü edebî ve bir anahtar-ı gaybî oluyor. Elbette menba-ı ulûm ve maden-i esrar ve fitratın tercüman-ı âyât-ı tekviniyesi ve edebiyatın mu'cize-i kübrası ve lisan-ül gayb olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, o kanun-u tevafukîyi işaretinde istihdam, istimal etmesi i'cazının muktezasıdır.

-----oo0oo-----

Malûmdur ki, bazı vakit olur bir dakika; bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar.. ve bir saat; bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. **Meselâ**: Bir dakikada şehid olan bir adam, bir velayet kazanır; ve soğuğun şiddetinden incimad etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir.

İşte aynen öyle de: Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şeriat-ı Muhammediyeye (A.S.M.) ve şair-i Ahmediyeye (A.S.M.) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu âhırzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki; Kur'an ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş ve Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) üç kerametle ona beşaret vermiş ve Gavs-ı A'zam (R.A.) kerametkârane ondan haber verip tercümanını teşci' etmiş.

-----oo0oo-----

* **Meselâ**, yirmisekizinci mertebede **بِسُورَةِ التَّهْمِينِ** kelimesiyle Yirmisekizinci Söz'ün âhiri olan Cehennem mes'elesinin çok kuvvetli bir bürhanına işaret edip baştaki Cennet mes'elesinin yalnız iki-üç sual ve cevaba dair bahsi ise, başka yerde işaret ettiğinden münasebet gizlenmiş. Hem **meselâ** ikinci mertebede **يس** kelimesiyle, hem İkinci Söz'e, hem İkinci Mektub'a, hem İkinci Lem'aya, hem İkinci Şua'a baktığından münasebet genişlendiğinden gizlenmiş.

Hem **meselâ**: **كَافٍ وَهَا يَاءٍ وَعَيْنٍ وَصَادِهَا** yani **كهيعص** beşinci mertebede bulunması, hem Beşinci Söz'e, hem Beşinci Mektub'a, hem Beşinci Lem'aya ve Dördüncü Şua olan Âyet-i Hasbiye Risalesi'ne, hem Üçüncü Şua olan Münacat'a baktığı cihetle münasebet genişlenmiş, gizlenmiş. Buna başkaları kıyas edilsin. }

-----oo0oo-----

* Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldıracak bir hale gelir. Fakat iman nazarıyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatları adem âlemine değil, göçebeler gibi bir yayladan bir yaylaya bir intikaldir.

Ve fâni menzilden bâki menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine, zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye bu ciheti memnuniyetle karşılar. Fakat yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatlar netice itibariyle saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. **Meselâ**: Hazret-i Yusuf, Mısır azizliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nâil olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahud tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nâil oluyor.

-----oo0oo-----